

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA'LIMI VAZIRLIGI

A.QODIRIY NOMLI JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

“MUSIQA NAZARIYASI VA METODIKASI” KAFEDRASI

“SOLFEDJIO” FANIDAN

AMALIY DARS ISHLANMASI

**Tuzuvchi: katta o'qituvchi Omonov H.S
katta o'qituvchi Umarov X**

Tuzuvchi:

Qudratov I,

O'quv bo'limi boshlig'i:

dots. Xaitov F,

Bo'lim boshlig'i:

prof. Meliev H.A.

JIZZAX-2010

DO MAJOR GAMMASIDAN KUYLASH 2/4 O'LCHAMLI DIATONIK KUYLARNI KUYLASH KUYNI ESHITIB LADINI ANIQLASH.

Reja:

1. Eshitish musiqani idrok qilishni rivojlantirish
2. Badiiy didni o'stirish
3. Do major gammasini kuylash
4. 2/4 o'lchamli diatonik kuylarni kuylash. Kuyini eshitib ladini aniqlash

Adabiyotlar:

- 1.Solfedjio (B.Kalmjov i G.Fedkin).
- 2.Solfedjio (Xamroev)
- Z.Musikannig elementar nazariyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
- 4.Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
- 5.Solfedjio bir ovozli (Xamroev I)
- 6.Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshev, G.Fridkin) 1984 yil
- 7.Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil
- 8.Musika alifbosi (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1998 yil

Mashg'ulot maqsadi: Do major gammasidan kuylash 2/4 o'lchamli diatonik kuylarni kuylash kuyni eshitib ladini aniqlash.

Mavzu bayoni:

Fanning maqsadi bo'lajajak musiqa o'qituvchilarini umumiy va musiqiy dunyoqarashini, musiqani idrok qilishini rivojlantirish. Badiiy didini o'stirish va musiqiy eshitish qobiliyatini ijro etish jarayonida pedagogik amaliy ishlarda qo'llay olishga o'rgatishdir. Solfedjio fani nazariyasi bilan chambarchas bog'liq blib uning amaldagi tatbiqi talabalarning musiqiy nazariyasi, garmoniya, vokal, xor, direjyorlik va musiqiy asarlari taxlili bo'yicha olgan bilim va ko'nikmalariga asoslanadi. Solfedjioning asosiy ish shakllari intonatsiya mashqlari Solfedjio qilish tinglab taxlil qilish musiqiy yozma ish bu ish shakllari xar bir darsda takrorlanib takomillashib boradi. Musiqani idrok qilishni rivojlantirish uchun "Do" major gammasidan kuylash xar xil mashqlarni takror kuylashdan iborat, talabaning badiiy didini o'qitirishda tinglab taxlil va garmonik majorgammalarini kuylashdan iborat. Minor gammalarini uchta turni ijro etish. Intonatsion mashqlarni eajarishda bu ish shakllari xar bir darsda takrorlanib, takomillashib boradi. Darsni bir ovozli 2/4 o'lchamli diatonik uylarni kuylash va 2/4 xissaga dirijyorlik qilish taktma - takt lib boriladi. Bir ovozli Kalmikov Fredkin kitobidan 11.12 mashqlarni kuylaganda bu kuy asosan major ladida yozilgan bo'lib do majorda yozilib yangroq kuy sarasiga kiradi. 8 taktdan iborat.

**LADNING TURGUN VA NOTURGUN POGONALARI
GAMMALARINI IKKI OVOZDA KUYLASH. RITMIKASI MURAKKAB
BO'LMAGNA POGONALARDAN IBORAT DIKTANT YOZISH.**

REJA:

1. Turg'un tovushlarda kuylash mashqlari
2. Noturg'un tovushlarda kuylash
3. Lad tovush qatori
4. Diktant yozish

Adabiyotlar:

1. Solfedjio (B.Kalmjov i G.Fedkin).
2. Solfedjio (Xamroev)
3. Z.Musikannig elementar nazaiyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
4. Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
5. Solfedjio bir ovzli (Xamroev I)
6. Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil
7. Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil
8. Musiqa alifbosi (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1998 yil

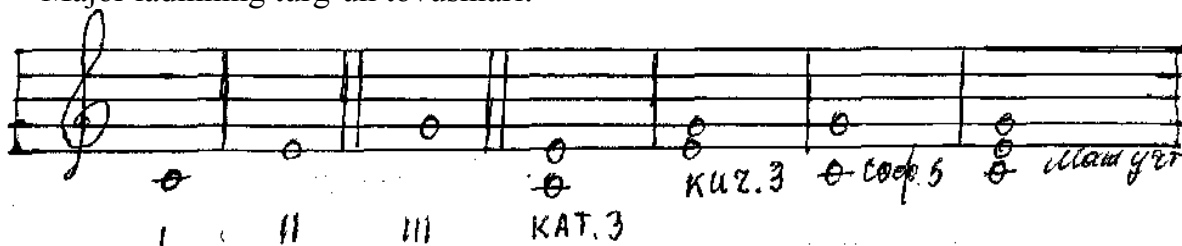
Mashg'ulot maqsadi: Solfedjio kuylashda o'zaro bog'langan musiqaviy tovushlarning topik deb ataladigan gayanch tovush doirasida joylashuvi amalda qo'llay olish

Mavzu bayoni:

Lad - o'zaro bog'langan musiqaviy tovlarnning topika deb ataladigan tayanch tovush doirasida joylashuviga aytiladi. Lad Major va Minor ladlari tabiiy maktab Minor Ladlari quyidagilarni o'z ichiga oladi. Turgun tovushlar tugallanganlik, keyingi xarakatni talab qilish ta'surotlarini beradigan tovushlar. Noturg'un tovushlar - tugallanmaganlik kiyingi kiyingi xarakatni talab qilish ta'surotlarini beradigan tovushlar.

Major ladi pog'onalarinnig joylashishi tizimi:

Major ladinning turg'un tovushlari:

Major ladinning turg'un tovushlari:

Murakkab bo'lmagan pog'onalaridan diktant yozish uchu bir ovozli va 2 ovozli diktant kuyini yozish Ul o'lchovidagi ravon xarakatli kuyini yozish bir ovozli kuyini yozganda shu kuyga ikkinchi ovozni yaratish.

ASOSIY POGONALARDAN PASTGA - YUQORIGA QARAB ODDIY INTERVALLARNI KUYLASH.

Reja:

1. Interval
2. Melodik interval va garmonik interval
3. Pog'onalarining miqdori
4. Oddiy intervallarning nomlari

Adabiyotlar:

1. Solfedjio (B.Kalmjov i G.Fedkin).
2. Solfedjio (Xamroev)
3. Z.Musikannig elementar nazariyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
4. Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
5. Solfedjio bir ovozli (Xamroev I)
6. Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil
7. Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil
8. Musiqalifbosi (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1998 yil

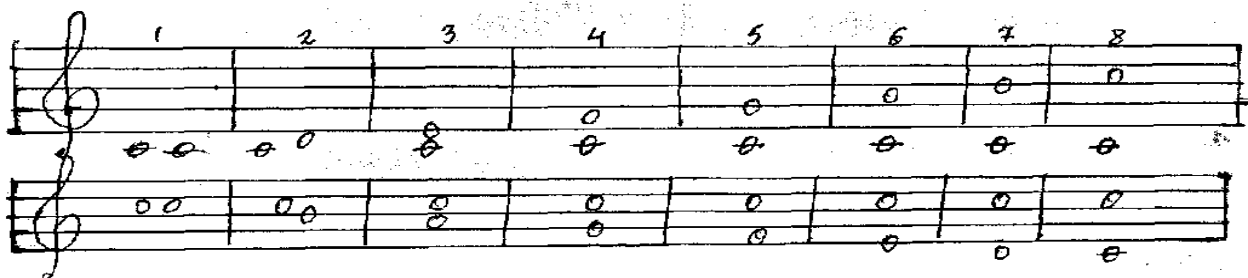
Mashgulot aqsadi: Oddiy intervallar g'aqida tushunchalar berish xamda intervallarni pog'ona miqdorini va sonini tushuntirib berish.

Mavzu bayoni

Asosiy pog'onalaridan pastga - yuqoriga qaarab kuylashda avvalo oddiy intervallarni vazifasi nimadan iboratligi xaqida tushuna bilish lozim. Interval deganda - musiqada ikkita tovushning balandlik bo'yicha nisbatiga aytiladi. Metodik intervallar - ikkita tovush oralig'i birin ketin eshitilishi. Garmonik interval - bir vqtda eshitilgan ikkita tovush oralig'i intervalning asosi uning pastki tovushi intervalinng chqqisi intervalning yuqorigi tovushi. Oddiy intervallar - bir oktava oralig'idagi oshmaydigan interval oddiy intervallarning nomlari quyidagilar:

1. Prima - 1 birinchi
2. Prima — 2 ikkinchi
3. Prima - 3 uchinchi
4. Prima - 4 to'rtinchi
5. Prima - 5 beshinchi
6. Prima - 6 oltinchi
7. Prima - 7 ettinchi
8. Prima - 8 sakkizinchi

Intervallarning pog'ona (son) miqtsori - interval tarkibiga kiruvchi pog'onalar soni.

1. Garmonik major - VI pog'onasi pasaytirilgan tabiiy major
2. Melodik major - pastlama xarakatda VII va VI pog'onalari pasaytirilgan tabiiy majordai iborat. Biz Xamroevning bir ovozli solfedjio darsligidan bir necha mashqlarning misol tariqasida cholib kuylaymiz.

ORTTIRILGAN KVARTA VA KAMAYTIRILGAN KVINTA BILAN KUYLASH

Reja:

1. Orttirilgan kvarta joylashuvi
2. Oddiy diatonik interval
3. Kamaytirilgan kvint xosil bo'lishi
4. Romatik interval. Mashqlar kuylash

Adabiyotlar:

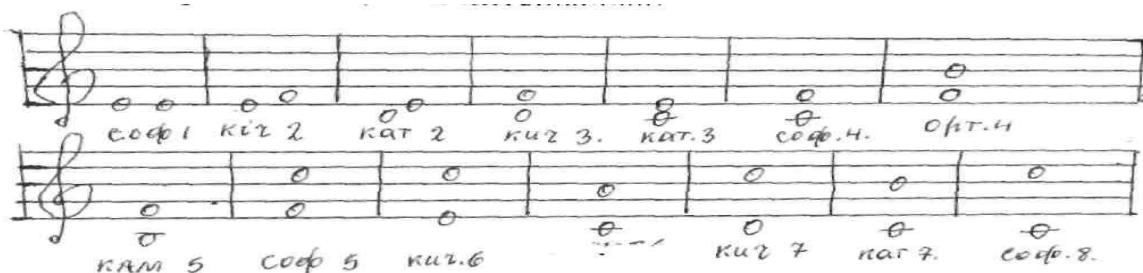
1. Solfedjio (B.Kalmjov i G.Fedkin).
2. Solfedjio (Xamroev)
3. Z.Musikannig elementar nazaiyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
4. Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
5. Solfedjio bir ovozli (Xamroev I)
6. Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil

Mashg'ulot maqsadi: Orttirilgan, kamaytirilgan, xromatik intervallar xaqida tushuncha berish, ularni xosil bo'lishini tushuntirish xamda diatonik interval.

Mavzu bayoni

1. Orttirilgan intervallar sof va katta intervallarni xromatik 0.5 tonga orttirish natijasida hosil bo'lgan intervallar
2. Kamaytirilgan intervallar - sof va kichik intervallarni xromatik 0.5 tonga kamaytirish natijasida hosil bo'lgan intervallar.
3. Xromatik intervallar - barcha orttirilgan va kamaytirilgan intervallar. Oddiy (diatonik) intervallar va ularning nomlari. Sof prima pog'ona soni
1. Tonlar miqdori 0, qisqacha belgisi sof 1
2. Kich sekunda pog' soni 2 ton miq 0.5 belgisi kich 2
3. Katt sekunda pog' soni 2 ton miq 1 belgisi kich 2
4. Kich tertsiya pog' soni 2 ton miq 1.5 belgisi kich 3
5. Katt tertsiya pog' soni 2 ton miq 2 belgisi kat 3
6. Sof kvar pog' soni 4 ton miq 2.5 belgisi sof 4
7. Ort kvar pog 4 ton miq 3 belgisi ort 4
8. Kam kvint pog' soni 5 ton miq 3 belgisi kam 5
9. Sof kvint pog' soni 5 ton miq 3.5 belgisi sof 5

Intervallarning tonlar (sifati) miqtsorini belgilash uchun ishlatiladigan so'zlar - kich, katt, sof, ort, kamaytirilgan. Diatonik intervallar tabiiy major va tabiiy minorning pogonalari hosil bo'lgan intervallar.

2/4, 3/4, 4/4 O'LCHOVLARDA YOZILGAN DIOTONIK KUYNI NOTA BILAN DIOTONIK BELGILARGA

Reja:

1. 2/4 o'lchamidagi diatonik kuyni kuylash
2. 3/4 o'lchamdagi kuylarni diatonik belgilariga amal qilish
3. 4/4 o'lchamdagi diatonik kuyni taktma - takt kuylash

Adabiyotlar:

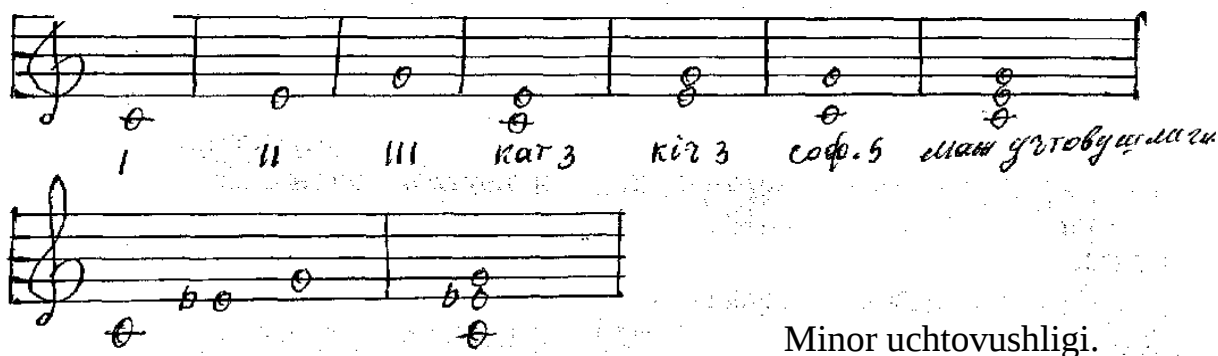
1. Solfedjio (B.Kalmjov i G.Fedkin).
2. Solfedjio (Xamroev)
3. Z.Musikannig elementar nazariyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
4. Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
5. Solfedjio bir ovozli (Xamroev I)
6. Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil
7. Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil
8. Musiqa alifbosi (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1998 yil

Mashg'ulot maqsadi: 2/4, 3/4, 4/4 o'lchamlarida yozilgan kuyni notasi bilan diatonik belgilarga amal qilib kuylashni o'rganish

Mavzu bayoni

Bir ovozlik 2/4, 3/4, 4/4 o'lchamlarida yozilgan diatonik kuyini nota bilan kuylash. Kuylarni jummalarga bo'lib, diatonik belgilarga amalqilib kuylash. Bir ovozlik diatonik, yordamchi va o'tkinchi xromatik tovushlar bilan kuylarni solfedjio qilish. Berilgan kuyni kichik sekunda va katta sekunda pastga yoki yuqoriga transpozitsiya qilish. Ushbu kuylarni tinchlab lod va tanalligini, shakl va xarakter yo'nalishlarini aniqlash. Garmonik va melodik oddiy intervallar va uchtovushlarliklarini aniqlash.

Garmonik va melodik major. Garmonik pog'onasipasaytirilgan tabiiy major melodik major - pastlama xarakterda VII va XI pog'onalari pasaytirilag'an tabiiy major. Minor ladi - turgun tovushlar uchta tovudani iborat bo'lib, major uchtovushligini xosil qilgan. sASso'. Lad major ladining turgun tovushlari.

BIR OVOZLI DIOTONIK XROMATIK YORDAMCHI VA O'TKINCHI TOVUSHLAR BILAN KUYLARNI SOLFODJIO QILISH

Reja:

1. Ladning diatonik pog'onasiga yonma - yon joylashgan xromatik tovushlari bilan kuyni ijro etish
2. Xromatizm kuylarini solfedjio qilish
3. O'tkinchi va yordamchi xromatik tovushlar

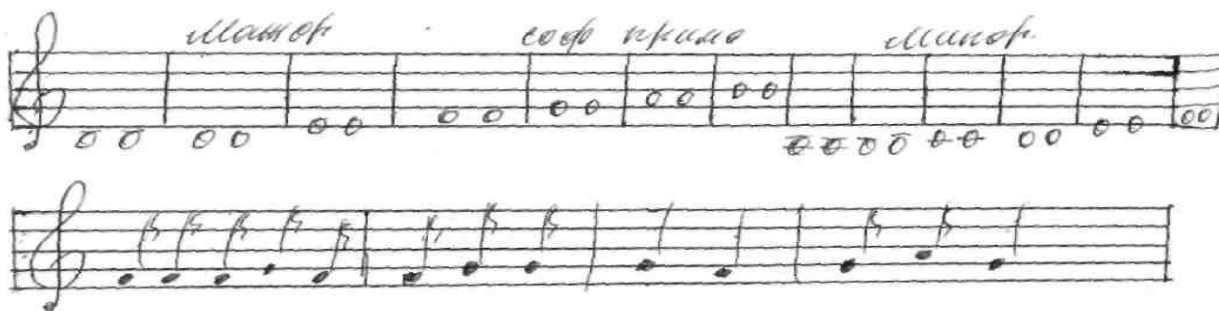
Adabiyotlar:

1. Solfedjio (B.Kalmjov i G.Fedkin).
2. Solfedjio (Xamroev)
3. Musikkannig elementar nazariyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
4. Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
5. Solfedjio bir ovozli (Xamroev I)
6. Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil
7. Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil
8. Musika alifbosi (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1998 yil

Mashg'ulot maqsadi: Bir ovozli diatonik xromatik yordamchi va o'tkinchi tovushlar bilan kuylarni solfedjio qilishni o'rganish

Mavzu bayoni:

Bir ovozli diatonik xromatik yordamchi va o'tkinchi tovushlar bilan kuylarni solfedjio qilishda biz asosan Xamroev solfedjio, xamda Fredkinni solfedjio darsliklaridagi 29,30,33,38,39 mashqlari misol bo'ladi. Diatonik Lad - tabiiy major va tabiiy Minor Ladlari. Tabiiy Major va tabiiy Minor pog'onalaridan tuzilgan intervallarni keltiramiz.

BERILGAN KUYLARNI KICHIK SEKUNDA PASTGA YOKI YUQORIGA TRANSPOZITSIYA SILISH

Reja:

1. Transpozitsiya usullari
2. Ma'lum bir interval bo'yicha transpozitsiya qilish. Masalan kalit belgilarni o'zgartirish oxangi

Mashg'ulot maqsadi: Kuylarni kichik sekunda pastga yoki yuqoriga transpozitsiya qilishni o'rganish

Adabiyotlar:

1. Solfedjio (B.Kalmjov i G.Fedkin).
2. Solfedjio (Xamroev)
3. Musikannig elementar nazaiyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
4. Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
5. Solfedjio bir ovozli (Xamroev I)
6. Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil
7. Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil
8. Musiqa alifbosi (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1998 yil

Berilgan asarda pog'onalar va akkordlarni belgilab chiqish orkali transpozitsiya qilish . Masalan, sof 4 pastga

Kalitni o'zini o'zgartirish orqali transpozitsiya qilish. Masalan, H - dur dan F - dur ga:

Diktant olishda misollar faqat 4,6 va 8 takt xajmida bo'lib, Do, Sol, Fa major tonliklarida berilgan.

O'lchovlari – 2/4, 3/4, 4/4 bu darsda do major dan 2/4 xissali 12 chi mashqni yozdirish.

Bu mashk allegro tempida yozilgan.

MAJOR VA MINOR TANALLIKLARIDA ASOSIY UCHTOVUSHLIKLARNI VA ULARNING GAMMALARINI KUYLASH. RITMIK DIKTANT

Reja:

1. Uchtovushliklar
2. Uchtovushliklarni turlari
3. Uchtovushliklarni aylanmalari

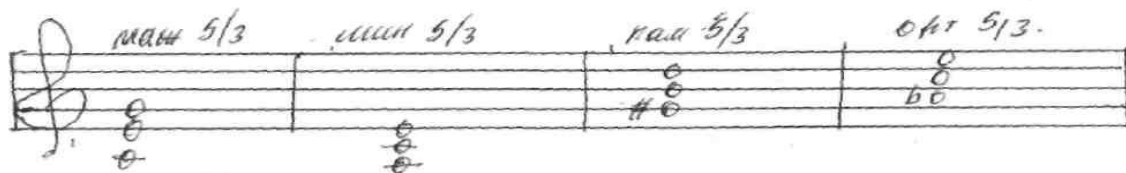
Adabiyotlar:

1. Solfedjio (B.Kalmjov i G.Fedkin).
2. Solfedjio (Xamroev)
- Z.Musikannig elementar nazariyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
4. Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
5. Solfedjio bir ovozli (Xamroev I)
6. Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil
7. Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil

Mashg'ulot maqsadi: Major va Minor tanalliklarida asosiy uchtovushliklarning turlari xaqida tushuncha berish

Mavzu bayoni

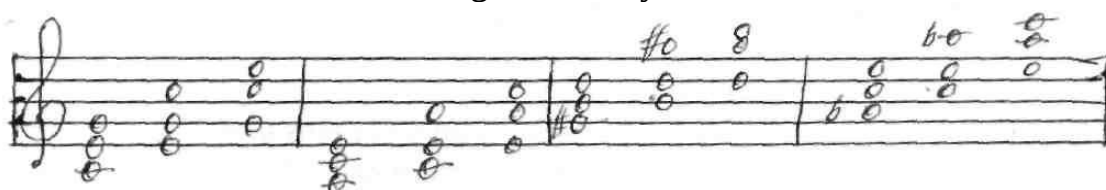
1. Oxangdoshlik - bir - biri bilan uyg'unlashgan tovushlarning bir vaqtda eshitilishi.
2. Akkord - tertsiya bo'yicha tuzilgan yoki tuzilishi mumkin bo'lgan uchta va undan ortiq tovushning bir vaqtda eshitilishi
3. Uchtovushlik - tertsiya bo'yicha joylashgan uchta tovushdan iborat akkord
4. Major uchtovushligi kam 3 + kich 3 dan tuzilgan uchtovushlik
5. Minor uchtovushligi - kich 3 + kam 3 tuzilgan akkord
6. Minor tovushlik - kam 3 + kam 3 tuz akkord
7. Kamaytirilgan uchtovushlik - kich 3+ kich 3 tuzilgan akkord

Uchtovushliklarning turlari

Uchtovushliklarning aylanmalari

1. Uchtovushlikning aylanmasi - uchtovushlikning joylashuvi o'zgarib, pastki tovush o'rnida tertsiya yoki kvintaning bo'lishi
2. Sekstakkord - uchtovushlikning birinchi aylanmasi

FA MAJOR RE MINOR GAMMALARI UCHTOVUSHLIK-LAR AYLANMALARINI KUYLASH

Reja:

1. Fa major va Re minor gammalarini kuylash
2. Uchtovushliklar aylanmalarini tuzilishi

Adabiyotlar:

- 1.Solfedjio (B.Kalmjov i G.Fedkin).
- 2.Solfedjio (Xamroev)
- Z.Musikannig elementar nazaiyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
- 4.Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
- 5.Solfedjio bir ovzli (Xamroev I)
- 6.Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil
- 7.Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil

Mashg'ulot maqsadi: Uchtovushliklar aylanmalarini xar – xil tanalliklarda kuylashni o'rganish

Mavzu bayoni

Major uchtovushligi	kat3 + kich3
Major seketakkordi	kich3 + sof4
Major kvartseksakkord	sof4 + kat3
Minor uchtovushligi	kich3 + kat3
Minor kvartseksakkord	sof4 + kich3
Kamaytirilgan uchtovush	kich3 + kich3
Kamaytirilgan seketakkordi	kich3 + ort4
Kamaytirilgan kvartseksakkord	ort4 + kich3
Orttirilgan uchtovushlik	kat3 + kat3
Orttirilgan seketakkordi	kat3 + kam4
Orttirilgan kvartseksakkord	kam4 + kat3

Major va minorning asosiy uchtovushliklari ladning asosiy uchtovushligi - ladning I, IV va V pog'onallaridan tuzilgan uchtovushlik.

Tanika uchtovushligi ladning I pog'onasiada tuzilgan uchtovush subdominanta uchtovushligi ladning IV pogonasidan tuzilgan uchtovushlik.

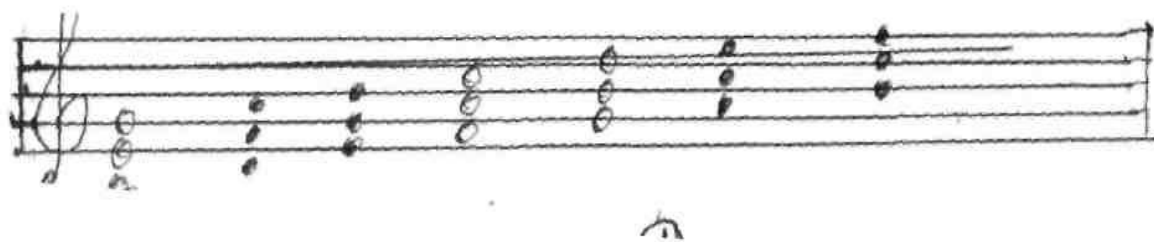
Dominanta uchtovushligi ladning V pog'onasidan tuzilgan uchtovushlik.

Ladning turg'un uchtovushligi - tonika uchtovushligi.

Ladning noturg'un uchtovushligi - 8 va B uchtovushliklari

Majorning asosiy uchtovushliklari

Minorning asosiy uchtovushliklari

Minorning asosiy uchtovushliklari

Вот мажор - S. Ф. ре мажор.

GARMONIK TUZILGAN IKKI OVOZLI MASHKDARNI SOLFEDJIO QILIB KUYLASH

Reja:

1. Garmonik major
2. Garmonik tuzilgan 2 ovozli mashqlar

Adabiyotlar:

1. Solfedjio (B.Kalmjov i G.Fedkin).
2. Solfedjio (Xamroev)
- Z.Musikannig elementar nazaiyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
4. Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
5. Solfedjio bir ovozli (Xamroev I)
6. Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil
7. Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil

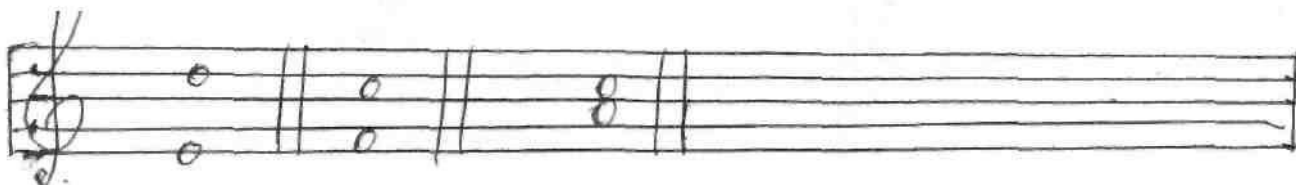
Mashg'ulot maqsadi: Garmonik tuzilgan ikki ovozli mashqlarni solfedjio qilib kuylashni o'rgatish. Ritmik diktant.

Mavzu bayoni

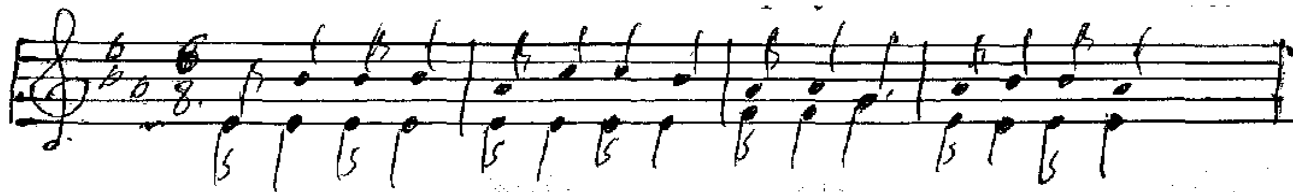
Bir vaqtda eshitilgan ikkita tovush oralig'iga garmonik interval deyiladi.

Musiqada ikkita tovushning balandlik bo'yicha nisbati interval. Intervalning asosi intervalning pastki tovushi. Intervalning cho'qqisi - intervalning yuqorigi tovushi. Garmonik major - VI pog'onasi pasaytirilgan tabiiy major.

Garmonik interval

Garmonik tuzilgan ikki ovozli mashqlar bu misolning xajmi 6/8.

Ritmik diktant. Bu bo'limda misollarning xajm 4.6 va 8 takt bo'lib, Do, Sol, Fa major va Lya, Mi, Re minor tonliklarida berilgan.

2-kurslar uchun

Intonatsion mashqlar, Xromatizm bir ovozli xromatik asarlar, parallel gammalarni kuylash kichik va katta sekundalarni transpozitsiya hilish, berilgan tovushdan dominitsep-takkord va uning aylanish echimlari.

Reja:

1. Intonatsion mashqlar
2. Xromatizm 1 ovozli xromatik asarlar
3. Parallel gammalar
4. Transpozitsiya. Dominant saptakkord va uning aylanish echimlar

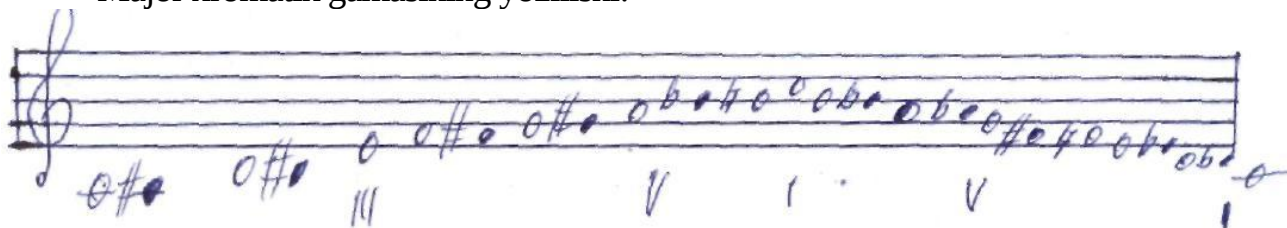
Mashg'ulotning mahsadi: Xromatizm parallel gammalar kich, kat, sekundalarni transpozitsiya hilish va berilgan tovushdan dominitseptakkord va uning aylanish echimlarini misollar orhali tushuntirish

Tabiiy va garmonik major gammalarini kuylash. Minor gammalarining uchta turini ijro etish. Ladning turg'un va noturg'un pog'onalari. Noturg'un pog'onalarning turg'un dpog'onalariga o'tishi gammalarini ikki ovozda kuylash. Asosiy pog'onalardan pastga va yuhoriga harab barcha oddiy intervallarni kuylash . Diatonik intervallarni echilish yo'li bilan aytib berish.

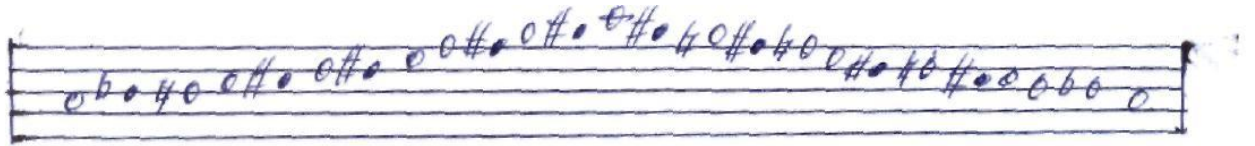
Xromatizm . Tovushlar va intervallar engartionizm. Major va minor pog'oalarning Lad ichidagi alteratsiyasi major va minor gammalarini ayrim pog'onalar alteratsiyasi bilan kuylash Nomdosh va parallel tonalliklar. Major va minor gammalarini turli ritmlarda kuylash.

Ma'lum tonallikda yoki berilgan tovushdan asosiy uchtovushliklar yondosh uchtovushliklar va ularning aylanmalarini dominantseptakkord, uning aylanmalari echimlari bilan kuylash. Yuhorida aytib o'tilgan mashqlar intonatsion mashqlarga kiradi. Xromatizm - Ladning biron - bir pog'onasini ko'tarish yoki pasaytirishi natijasida yangi tortilishlarning yuzaga kelishiga xromatizm deyiladi. Xromatik gamma - major yoki minor gammasini bir - birlari bilan butun ton oralig'ida joylashgan barcha pog'onalarni ko'tarish yoki pasaytirish natijasida hosil bo'lgan, xromatik va diatonik yarim tonlarni almashib turishidan iborat tovush hatori.

Major xromatik gamasining yozilishi:

Minor xromatik gammasining yozilishi:

Xromatik intervallar - alteratsiya natijasida yuzaga keluvchi, tabiiy va garmonik Ladlar uchramaydigan alohida intervallar (ort1:2 marta ort1: kam3: ort 3:2 marta ort 4 va ularning aylanmalari kam 8:2 marta kam8: ortb: kam 6 va 2 marta kam5) Parallel tonalliklar - kalit belgisi bir xil bo'lgan major va minor tonalliklari:

INTERVALLARNI ESHITIB ANITSLASH. IKKI OVOZLI KUYLASH. KUYNI ESHITIB LAD VA TONALLIGINI SHAKL VA TEMPINI ANITSLASH . DIKTANT

Reja:

1. Intervallar
2. Lad va tonalliklarni shakli
3. Temp

Mashg'ulot maqsadi: Intervallarni to'liq ikki ovozda kuylash va kuylarni eshitib Lad va tonalliklarini va tempini aniqlash

Mavzu bayoni

Interval - musiqada ikkita tovushning balandlik bo'yicha nisbatiga aytiladi. Oddiy intervallarga Melodik interval deb, birin - ketin eshitilgan ikkita tovush oralig'iga aytiladi. Garmonik interval - bir vaqtda eshitilgan ikkita tovush oralig'i. Intervalning asosi - intervalning pastki tovushi Intervalning cho'qqisi - intervalning yuqorigi tovushi Oddiy interval deb - bir oktava oralig'idan oshmaydigan intervallar.

Oddiy intervallarning nomlari:

Prima

Sekunda

Tertsiya

Kvarta

Kvinta

Seksta

Septima

Oktava

Oddiy va diatonik intervallar

Orttirilgan va kamaytirilgan intervallar

Orttirilgan , kamaytirilgan xromatik intervallar

Tarkibli intervallar

Oralig'i oktavadan keng bo'lgan intervallarga aytiladi. Bu intervalning nomlari:

Nona pog'onalari soni 9 ta

Detsima pog'onalari soni 10 ta

Undetsima pog'onalari soni 11 ta

Duodetsima pog'onalari soni 12 ta

Tertsdetsima pog'onalari soni 13 ta

Kvartdetsima pog'onalari soni 14 ta

Kvintdetsima pog'onalari soni 15 ta

Interval aylanishi - interval asosining bir oktava yuqori ko'tarilishi yoki interval cho'qqisining bir oktava pastga tushirilishiga aytiladi. Bundan tashqari Kosonans va desonans intervallari engormonizmi.

Engarmonik teng intervallar - pog'ona miqdori turlicha va eshitilishi bir xilda bo'lgan intervallar.

Lad va tonalliklar. 1 - major Ladi

1. Tabiiy Lad - o'zaro bog'langan musiqaviy tovushlarning tonika deb ataladigan tayanch tovush doirasida joylashuvi
2. Turg'un tovushlar - tugallanganlik, keyingi xarakatni talab qilish taasurotlarini beradigan tovushlar.
3. Noturg'un tovushlar - tugallanmaganlik, keyingi xarakatni talab qilish taasurotlarini beradigan tovushlar.
4. Lad tovush qatori - Laddagi tovushlarning balandlik bo'yicha joylashuvi
5. Tonika - Ladning asosiy tayanch tovush vazifasini bajaruvchi birinchi pog'onasi
6. Gamma - Lad tovushlarining balandlik bo'yicha bir tonikadan navbatdagi oktavaning tonikasigacha joylashuvi
7. Tonika oxangdoshligi: - Laddagi turg'un tovushlardan iborat akkord
8. Major Ladi: - turg'un tovushlari uchta tovushdan iborat bo'lib, major uchtovushligini xosil qilgan Lad.
9. Tabiiy major Ladi - pog'onalari ton, ton, 0.5 ton, ton, ton, ton, 0.5 ton tizimi bo'yicha joylashgan Lad.

3-kurslar uchun

**Intonatsion mashqlar. Tabiiy va garmonik major gammalarini kuylash.
Ladning turg'un va noturg'un pog'onalarini eshitib kuylash.**

REJA:

1. Intonatsion mashqlar.
2. Tabiiy va garmonik major gammalari.
3. Ladning turg'un va noturg'un pog'onalari.

Darsning maqsadi: Intonatsion mashqlar tabiiy va garmonik major gammalarini o'rganish. Ladning turg'un va noturg'un pog'onalarini eshittirib kuylatib o'rgatish.

Mavzu bayoni:

Turg'un tovushlari uchta tovushdan iborat bo'lib, major yoki katta uchtovushlikni akkordni qilgan ladga major ladi deyiladi. Noturg'un tovushlar turg'un tovushlar orasida yonma-yon joylashgan bo'ladi. Major ladi echimi tovushdan iboratdir. Major gammasining pog'onalari birin-ketin keladigan sekundalar hosil qiladi. Pog'onalar va sekundalarning joylashuvi quyidagi tartibda bo'ladi.

Pog'onalari yuqoridagi tartibda joylashgan gammaga tabiiy major gammasi deyiladi. Shu ko'rinishga ega bo'lgan lad esa tabiiy major deb ataladi.

Ladning har bir pog'onasi raqami bilan yozilishidan tashqari mustaqil nomga ham egadir.

- 1-p – tonika (T)
- 2-p – pastga boshlovchi tovush
- 3-p – medianta (o'rtacha)
- 4-p – subdominanta (S)
- 5-p – dominanta (D)
- 6-p – subdominanta (pastki medianta)
- 7-p – yuqoriga boshlovchi tovush.

6-pog'onaning 5-pog'onaga, 2-pog'onaning 3-pog'onaga va 4-pog'onaning 5-pog'onaga tomon tartilishi yuqoridagi pog'onalarga nisbatan kuchliroq bo'ladi. quyida noturg'un tovushlarning tortilishi sximasi keltirilgan.

Romatizmli kuylarni kichik yoki katta sekunda yuqori va pastga transpozitsiya qilish.

REJA:

1. Xromatizmli kuylar.
2. Kichik yoki katta sekunda yuqori va pastga transpozitsiya qilish.
3. Transpozitsiya.

Darsning maqsadi: Xromatizmli kuylarni kichik yoki katta sekunda yuqori va pastga transpozitsiya qilishni o'rgatish.

Mavzu bayoni:

Diatonik lادلarning asosiy pog'onalarini ko'tarish yoki pasaytirish yo'li bilan o'zgartilishi xromatizm deyiladi. Ladning istalgan pog'onasi xromatik tarzda o'zgartilishi mumkin. Major va minorning xilma-xil ko'rinishlarini, o'rganganda xromatik elementlar bilan ko'rib o'tgan edik. Majorda 4-pog'onaning pasaytirilishi minorda 6 va 7 pog'onalarining ko'tarilishi bu pog'onalarining xromatik o'zgarishga kiradi. Ko'rsatilgan hollarda xromatiktarzda asosiy pog'onalar mustaqil o'zgartiladi va buning natijasida mustaqil ko'rinishli ladlar hosil bo'ladi. Noturg'un tovushlarning turg'un tovushlarga tortilishini keskinlashtiruvchi xromatik o'zgarishlar musiqa nazariyasida alteratsiya deyiladi. Asosiy pog'onadan katta sekunda oraliqida turgan pog'onalarinigina alteratsiya qilish (o'zgarish) mumkin.

Shunday qilib, major quyidagi o'zgarish bo'ladi: 2 pog'ona ko'tariladi va pasaytiriladi. 7 pog'ona ko'tariladi. Minorda esa 2 pog'ona pasaytiriladi. 4 pog'ona ko'tariladi va pasaytiriladi. 7 pog'ona ko'tariladi.

Musiqaviy asar yoki kuyning biror tonallikdan boshqa bir tonallikka ko'chirilishi transpozitsiya deyiladi.

**Oddiy o'lchovli kuylardan solfedjio qilib kuylash.
Maktab repertuariga xos qo'shiqlarni solfedjiolab kuylash.
Ritmik diktant.**

REJA:

1. Oddiy o'lchovli kuylar 2/4, 3/4, 4/4.
2. Maktab repertuaridan xos qo'shiqlar.
3. Ritmik diktant.

Darsning maqsadi: Oddiy o'lchovli kuylardan solfedjio qilib kuylash. Maktab repertuariga xos qo'shiqlarni solfedjiolab kuylashni o'rganish. Ritmik diktant.

Mavzu bayoni:

Major va minordan 5 pog'onasi.

Darsning maqsadi: Intonatsion mashqlar tabiiy va garmonik major gammalarini o'rganish. Ladning turg'un va noturg'un pog'onalarini eshittirib kuylatib o'rgatish.

REJA:

1. Intonatsion mashqlar.
2. Tabiiy va garmonik major gammalari.
3. Ladning turg'un va noturg'un pog'onalari.

Mavzu bayoni: Turg'un tovushlari uchta tovushdan iborat bo'lib, major

XROMATIZMLI KUYLARNI KICHIK YOKI KATTA SEKUNDA YUKORI VA PASTGA TRANSPOZITTSIYA KILISH.

Reja

1. Xromatizmlı kuylar
2. Kichik yoki kata sekunda yukori va pastga transpozitsiya kilish.
3. Transpozitsiya

Darsning maqsadi: Xromatizmlı kuy larni kichik yoki katta sekunda yukori va pastga transpozitsiya kilishni urgatish.

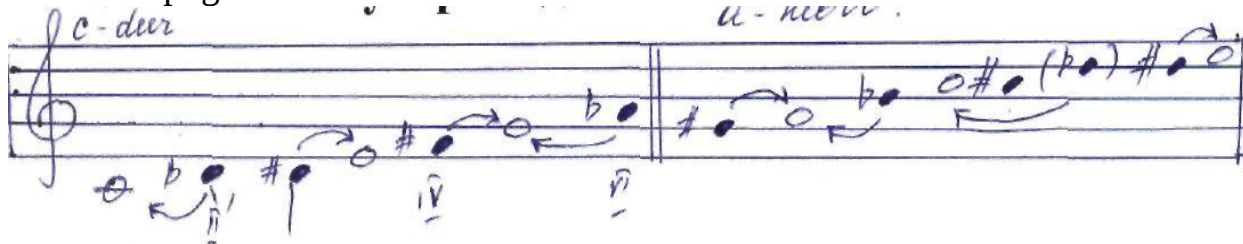
Mavzu bayyoni:

Diatonik lادلarning asosiy pogonalarini kutarish yoki pasaytirish yuli Bilan uzgartirilishi xromatizm deyiladi. Ladning istalgan pogonasi xromatik tarizda uzgartirilishi mumkin. Major va minorning xilma-xil kurinishlarini, urganganda xromatik elementlar bilan kurib utgan edik. Majorda IV pogonaning pasaytirilishi minorda VI va VII pogonalarining kutarilishi bu pogonalarining xromatik uzgarishiga kiradi. Kursatilgan xollarda xromatik tarizda asosiy pogonalar mustakil uzgartiriladi va buning natijasida mustakil kurinishli ladlar xosil buladi. Noturgun tovushlarning turgun tovushlarga tortilishni keskinlashtiruvchi xromatik uzgarishlar musika nazariyasida al'teratsiya deyiladi. Asosiy pogonadan kata sekunda oraligida turgun pogonalarinigina al'teratsiya kilish (uzgartirish) mumkin. Shunday kilib majorda kuydagi uzgarishlar buladi: II pogona kutariladi va pasaytiriladi. VII pogona kutariladi.

Minorda esa : II pogona pasaytiriladi.

IV pogona kutariladi va pasaytiriladi.

VII pogona kutariladi.

Muzikaviy asa ryoki kuyning biror tanalikdan boshka bir tonallikka kuchirilishi transpozittsiya deyiladi. Transpozittsiya vokol ijrochiliga juda keng kullaniladi. Ashulachilar asarlarni ogizlari diapazoniga (pardalar oraligiga) kulay keladigan tonallikda ijro etaveradilar. Transpozittsiya biror muzikaviy asarning asl kurinishidan boshka bir asbobga , masalan, skripka uchun yozilgan p'esani al't yoki violonchelga moslab kaytadan yozishda xam kullaniladi. Transpozittsiya uch usul:

1) Mazkur intervalda uzgarish yasash:

2) Kalit belgilarni uzgartirish:

3) Kalitning uzini uzgartirish yuli bilan amalga oshiriladi.

Kuyidagi misolda kichik tertsiyani yukoriga kuchirish usuli kursatilgan.

POLIFONIK VA GARMONIK TUZILMADAGI IKKI OVOZLI BADIY ASARLARDAN PARCHALAR IJRO ETISH. D₇ VA UNING AYLANMALARINI TONGA ANIKLAB KUYLASH.

Darsning maksadi: Polifonik va garmonik tuzilmadagi ikki ovozli badiiy asarlardan parchalar ijro etish. D₇ va uning aylan-malarini tonga aniklab kuylashni urga tish.

Reja

1. Polifonik va garmonik tuzilmadagi ikki ovozli badiiy asarlar.
2. Badiiy asarlardan parchalar ijro etish.
3. D₇ va uning aylanmalari.

Mavzu bayyoni:

Tertsiya asosida joylashgan turt tovushla akkordga septakkord deyiladi. Septakkordning ikki chetidagi tovushlar oraligi septima intervalida buladi. Shuning uchun xam bu akkord septakkord nomini olgan. Muzikada septakkord xilma-xil kurinishlarida kullaniladi. va major va garmonik minorning V pogonasidan tuzilgan septakkord eng keng tarkalgan septakkordga kiradi. Bu akkord daminantseptakkord deyiladi. Dominantsentakkord yukori tomonidan kichik tertsiya kushilgan major uchto'vushligidan (kat. 3+kich.3+kich.3) tuzildi. Dominantseptakkord tovushlari asosiy tovushdan boshlab sanalganda: prima (akkordning negizi), tertsiya, ikkita va septima (akkord chukkisi) lardan iborat.

Dominantseptakkord kuyidagi belgi Bilan yoziladi: -V₇

Dominantseptakkord uchta aylanmaga ega, bulardan birinchi aylanma - kvintsektakkord 6/5, ikkinchi aylanma - tertskvartakkord 4 /3 va uchinchi aylanma -sekundakkord (2) deyiladi.

Dominantseptakkord aylanmalarning nomi, akkordning Eng pastki tovshi - negizidan chukkisiga karab tuziladigan tovushlar intervallariga asoslanadi.

4-kurslar uchun

INTONATSION MASHKLAR. TABIIY VA GARMONIK MAJOR GAMMALARINI KUYLASH. LADNING TURGUN VA NOTURGUN POGONALARINI ESHITIB KUYLASH.

Reja

1. Intonatsion mashklar
2. Tabiiy va garmonik major gammalari
3. Ladning turgun va noturgun pogonalari

Adabiyotlar:

1. Solfedjio (B.Kalmjov i G.Fedkin).
2. Solfedjio (Xamroev)
Z.Musikannig elementar nazaiyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
4. Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
5. Solfedjio bir ovzli (Xamroev I)
6. Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil
7. Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil

Darsning maksadi: Intonatsion mashklar tabiiy va garmonik major gammalarini urgatish. Ladning turgun va noturgun pogonalarini eshtirib kuylatib urgatish.

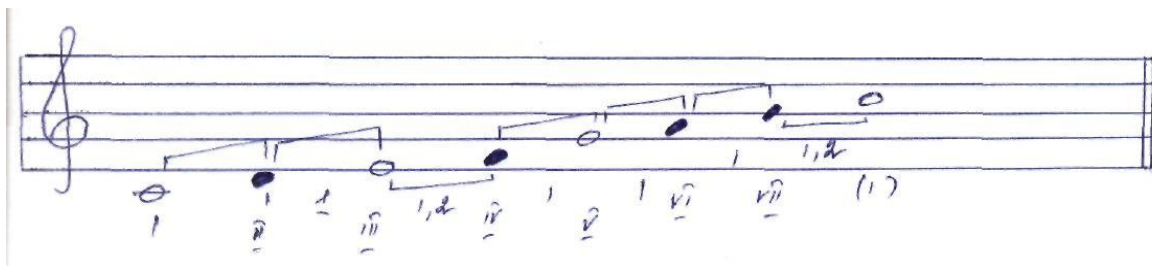
Mavzu bayyoni:

Turgun tovushlari uchta tovushdan iborat bulib, major yoki kata uch tovushlikni akortni xosil kilgan ladga major ladi deyiladi. Noturgun tovushlar turgun tovushlar orasiga yonma-yon joylashgan buladi. Major ladi etti tovushdan iboratdir. Major gammasining pogonalari bir-ketin keladigan sekundalar xosil kiladi. Pogonalar va sekundalarining joylashuvi kuyidagi tartibda buladi.

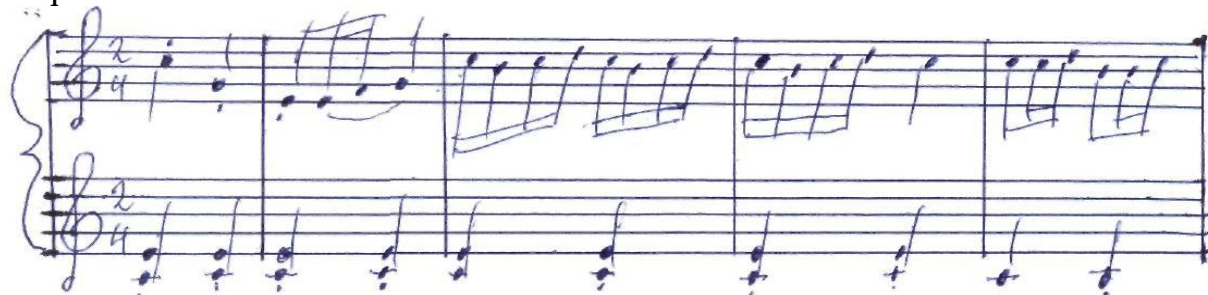
Pogonolari yukoridagi tartibda joylashgan gammaga tabiiy major gammasi deyiladi. Shu kurinishga ega bulganlar esa tabiiy major deb ataladi. Ladning xar xil pogonasi rakami bilan yozilishdan tashkari mustakil nomga xam egadir.

- I p - tonika (T)
- II p - pasga boshlovchi tovush
p- medianta (urtacha)
- p - subdaminanta (8)
- p - daminantanta (B)
- VI p- submedianta (paski medianta)
- VII p- yukoriga boshlovchi tovush

VI pogonaning V pogonaga, II pogonaning III pogonaga va IV pogonaning V pogonaga tomon tortilishi yukoridagi pogonalarga nisbatan kuchsizlirok buladi. Kuyda noturugn tovushlarning tortilish sxemasi keltirilgan.

1. Stakkato - "uzish", "bo'lish" ma'nolarini berdi. Tovushlarni uzib - uzib, qisqa ijro qilish. Masalan:

2. Markato - "ta'kidlash", "ajratish" ma'nolarini beradi. Xar bir tovushni aloxida ta'kidlab ijro qilish.

3. Partamento - "ko'tarish", "ko'tarib olish" ma'nolarini beradi. Fortepiano musiqasida qo'llaniladigan "cho'ziq stakattoning aloxida turi".

4. Spikatto - "yaqqol ajratish", "ta'kidlash" ma'nosini beradi. Torli asboblar musiqasida uchraydi. O'tkir "stakatto" ning aloxida turi.

Transpozitsiya - musiqaviy asar yoki kuyning biror tonallikdan boshqa bir tonallikka ko'chirilishiga aytiladi. Transpozitsiya usullari: ma'lum interval bo'yicha transpozitsiya qilish.

Masalan: mana bu asarda pog'onalar va akkordlar belgilab chiqish orqali transpozitsiya qilish. Misol uchun sof 4 pastga

Dominantseptakkord

Dominantseptakkord - major va minorning V pog'onasidan tuzilgan septakkord

D₇ tovushlarining tonik uchtovushligiga o'tishi

Dominantseptakkordning aylanmalari

1. D₇ ning birinchi aylanmasi

2. D₇ ning ikkinchi aylanmasi

3. D₇ ning uchinchi aylanmasi

Dominantseptakkord va aylanmalarining tuzilishi

Akkordning nomi	Belgisi	Tuzilishi	Pog'onasi
Dominantseptakkord	D ₇	Kat3+kich3+kich3	V
Dominantkvintsextakkord	Db5	Kich3+kich3+kat2	VII
Dominantterts kvartakkord	d45	Kich3+kat2+kat3	II
Dominantsekundakkord	d2	Kat2 + kat3+kich3	IV

D₇ning aylanmalarning yechilishi

Temp - musiqa asarini ijro qilish sur'ati, tezligi

Templarning asosiy guruxlari: Vazmin templar O'rtacha templar Tez templar

Asosiy templardan chetlashilganda xarakat yo'nalmasini anqlovchi ayrim qo'shimcha iboralar. Masalan, tayo - juda, assai -nihoyat, con roto -xarakat bilan, jammado -erkin. Susaytirish uchun - Ritento - saqlanibroq, Ritardanto -*kechikibroq*, Tezlatish uchun - Acceberando -yanada tezlatib, Animando -ruxlantirib, Stretto - ixchamlashtirib.

Metronom - templarni aniq belgilashva o'лчашuchun qo'llaniladigan maxsus asbob. Venali mexanik usta Meltsel tomonidan 1816 yilda takomillashtirilgan: shuning uchun Meltsel Metronomi deb ataladi. Masalan: M.M.. d = 80.Bunda bir daqiqa davomida 80 ta choraktalik xisobiga to'g'ri keladigan tovush cho'zimlarini chalish ko'zda tutiladi.

Agogika - muallif tomonidan ko'rsatilgan qat'iy temp ko'rsatkichlaridan chetalashish.

Dinamika - musiqada tovush eshitilishining turli darajalari. Muttasil ko'pchilik darajasi . Masalan:

1. Fortissimo SS - juda kuchli
2. G'orte S- kuchli Muttasil - o'zgaruvchan kuchlilik.

Muttasil – o'zgaruvchan kuchlilik

Crescendo - kuchaytirish belgisi

Pocoapoco crescendo - sekin - asta kuchaytirish

Diminuendo -pasaya borish belgisi

Kuchlilik darajasini o'zgartirish uchun.

Masalan:

1. Piy sorte – yana kuchli
2. Meno forte –sal kuchli

Ijro uslubini belgilovchi terminlar

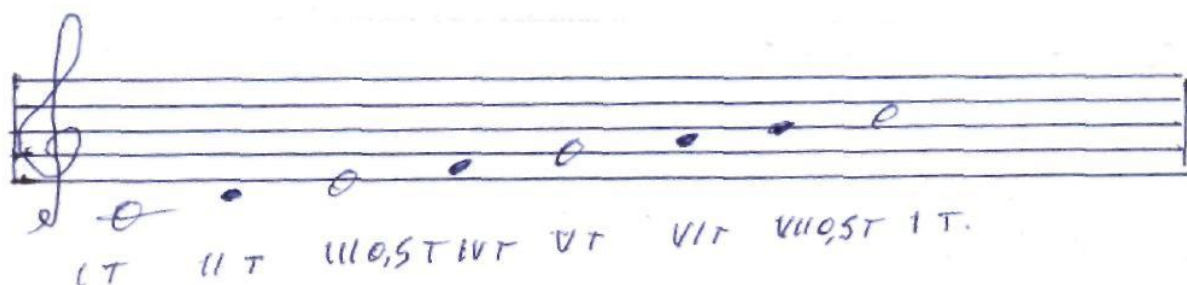
Artikulyasiya, “Bo'laman”, “Qismlarga bo'lib talaffuz qilaman” ma'nolarini anglatadi.

Ligato – “Bog'liq” tovushlarni bir-biriga bog'lab, qo'shib ijro qilish.

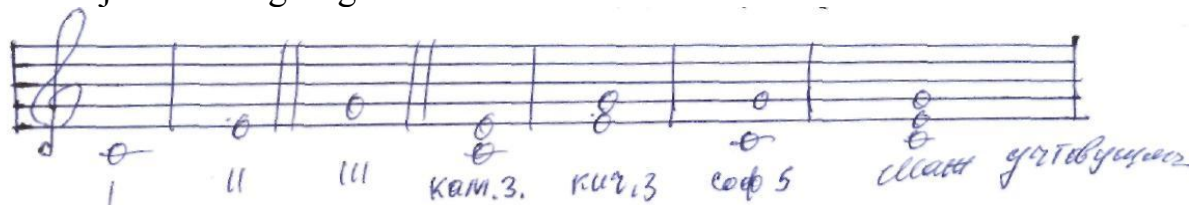
Masalan:

Major Ladi pog'onalarining joylashuvi tizimi

Major Ladining turg'un tovushlari

10. Dominanta - Ladning tonikasidan sof 5 yuqoriga joylashgan pog'onasi
11. Subdominanta - Ladning tonikasidan sof 5 pastga joylashgan pog'onasi
12. Medianta - Ladning T bilan D o'rtasidagi tovush
13. Submedianta - Ladning T bilan 8 o'rtasidagi tovush
14. Etakchi tovushlar - Ladning VII va II pog'onalari

Major ladi pog'onalarining nomlari

1 -pog'onalar	Nomlari	Belgisi	Ma'nosi
I	Tonika	T	Asosiy tayanch
V	Dominanta	B	Ustun asosiy
IV	Subdominanta	8	Pastki dominant
III	Medianta	III	Urtalik
VI	Submedianta	VI	Pastki o'rtalik
II	Pastga etaklovchi tovush	II	-
VII	Yuqoriga etaklovchi tovush	VII	-

Intonatsion mashqlar, Xromatizm bir ovozli xromatik asarlar, parallel gammalarni kuylash kichik va katta sekundalarni transpozitsiya hilish, berilgan tovushdan dominitsep-takkord va uning aylanish echimlari.

Reja:

5. Intonatsion mashqlar
6. Xromatizm 1 ovozli xromatik asarlar
7. Parallel gammalar
8. Transpozitsiya. Dominant saptakkord va uning aylanish echimlar

Mashg'ulotning mahsadi: Xromatizm parallel gammalar kich, kat, sekundalarni transpozitsiya hilish va berilgan tovushdan dominitseptakkord va uning aylanish echimlarini misollar orhali tushuntirish

Tabiiy va garmonik major gammalarini kuylash. Minor gammalarining uchta turini ijro etish. Ladning turg'un va noturg'un pog'onalari. Noturg'un pog'onalarning turg'un dpog'onalariga o'tishi gammalarini ikki ovozda kuylash. Asosiy pog'onalardan pastga va yuhoriga harab barcha oddiy intervallarni kuylash . Diatonik intervallarni echilish yo'li bilan aytib berish.

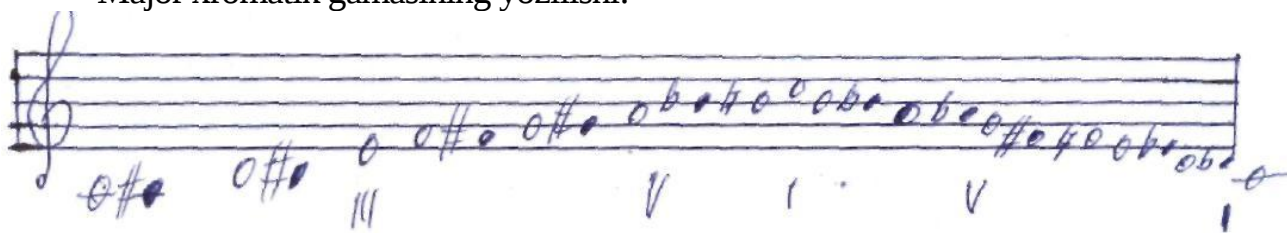
Xromatizm . Tovushlar va intervallar engartozizm. Major va minor pog'oalarning Lad ichidagi alteratsiyasi major va minor gammalarini ayrim pog'onalar alteratsiyasi bilan kuylash Nomdosh va parallel tonalliklar. Major va minor gammalarini turli ritmlarda kuylash.

Ma'lum tonallikda yoki berilgan tovushdan asosiy uchto'vushliklar yondosh uchto'vushliklar va ularning aylanmalarini dominanseptakkord, uning aylanmalari echimlari bilan kuylash. Yuhorida aytib o'tilgan mashqlar intonatsion mashqlarga kiradi.

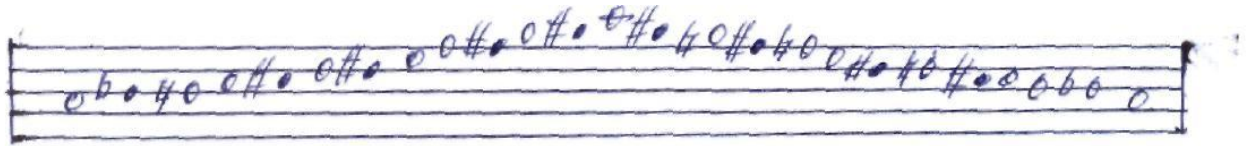
Xromatizm - Ladning biron - bir pog'onasini ko'tarish yoki pasaytirishi natijasida yangi tortilishlarning yuzaga kelishiga xromatizm deyiladi.

Xromatik gamma - major yoki minor gammasini bir - birlari bilan butun ton oralig'ida joylashgan barcha pog'onalarni ko'tarish yoki pasaytirish natijasida hosil bo'lgan, xromatik va diatonik yarim tonlarni almashib turishidan iborat tovush hatori.

Major xromatik gamasining yozilishi:

Minor xromatik gammasining yozilishi:

Xromatik intervallar - alteratsiya natijasida yuzaga keluvchi, tabiiy va garmonik Ladlar uchramaydigan alohida intervallar (ort1:2 marta ort1: kam3: ort 3:2 marta ort 4 va ularning aylanmalari kam 8:2 marta kam8: ortb: kam 6 va 2 marta kam5) Parallel tonalliklar - kalit belgisi bir xil bo'lgan major va minor tonalliklari:

SOLFEDJIO FANINING MAQSAD VA VAZIFALARI TALABALARNING MUSIQIY ESHIPGISH QOBILIYAPGINI SHAKLLANTIRISH

Reja:

5. Eshitish musiqani idrok qilishni rivojlantirish
6. Badiiy didni o'stirish
7. Do major gammasini kuylash
8. 2/4 o'lchamli diatonik kuylarni kuylash. Kuyini eshitib ladini aniqlash

Adabiyotlar:

1. Solfedjio (B.Kalmjov i G.Fedkin).
2. Solfedjio (Xamroev)
3. Z.Musikannig elementar nazaiyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
4. Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
5. Solfedjio bir ovzli (Xamroev I)
6. Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil
7. Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil
8. Musiqi alifbosi (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1998 yil

Mashg'ulot maqsadi: Do major gammasidan kuylash 2/4 o'lchamli diatonik kuylarni kuylash kuyni eshitib ladini aniqlash.

Mavzu bayoni:

Fanning maqsadi bo'lajajak musiqa o'qituvchilarini umumiy va musiqiy dunyoqarashini, musiqani idrok qilishini rivojlantirish. Badiiy didini o'stirish va musiqiy eshitish qobiliyatini ijro etish jarayonida pedagogik amaliy ishlarda qo'llay olishga o'rgatishdir. Solfedjio fani nazariyasi bilan chambarchas bog'liq blib uning amaldagi tatbiqi talabalarning musiqiy nazariyasi, garmoniya, vokal, xor, direjyorlik va musiqiy asarlari taxlili bo'yicha olgan bilim va ko'nikmalariga asoslanadi. Solfedjioning asosiy ish shakllari intonatsiya mashqlari Solfedjio qilish tinglab taxlil qilish musiqiy yozma ish bu ish shakllari xar bir darsda takrorlanib takomillashib boradi. Musiqani idrok qilishni rivojlantirish uchun "Do" major gammasidan kuylash xar xil mashqlarni takror kuylashdan iborat, talabaning badiiy didini o'qtirishda tinglab taxlil va garmonik majorgammalarini kuylashdan iborat. Minor gammalarini uchta turni ijro etish. Intonatsion mashqlarni eajarishda bu ish shakllari xar bir darsda takrorlanib, gatomillashib boradi. Darsni bir ovozli 2G`4 o'lchamli diatonik uylarni kuylash va 2/4 xissaga dirijyorlik qilish taktma - takt lib boriladi. Bir ovozli Kalmikov Fredkin kitobidan 11.12 mashqlarni kuylaganda bu kuy asosan major ladida yozilgan bo'lib do majorda yozilib yangroq kuy sarasiga kiradi. 8 taktdan iborat.

**LADNING TURGUN VA NOTURGUN POGONALARI GAMMALARINI
IKKI OVOZDA KUYLASH. RITMIKASI MURAKKAB BO'LMAGNA
POGONALARDAN IBORAT DIKTANT YOZISH.**

REJA:

5. Turg'un tovushlarda kuylash mashqlari
6. Noturg'un tovushlarda kuylash
7. Lad tovush qatori
8. Diktant yozish

Adabiyotlar:

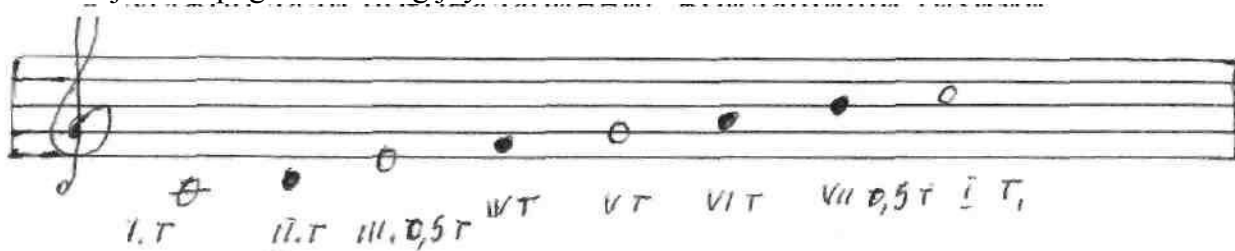
1. Solfedjio (B.Kalmjov i G.Fedkin).
2. Solfedjio (Xamroev)
- Z. Musikannig elementar nazaiyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
4. Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
5. Solfedjio bir ovozli (Xamroev I)
6. Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil
7. Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil
8. Musiqa alifbosi (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1998 yil

Mashg'ulot maqsadi: Solfedjio kuylashda o'zaro bog'langan musiqaviy tovushlarning topik deb ataladigan gayanch tovush doirasida joylashuvi amalda qo'llay olish

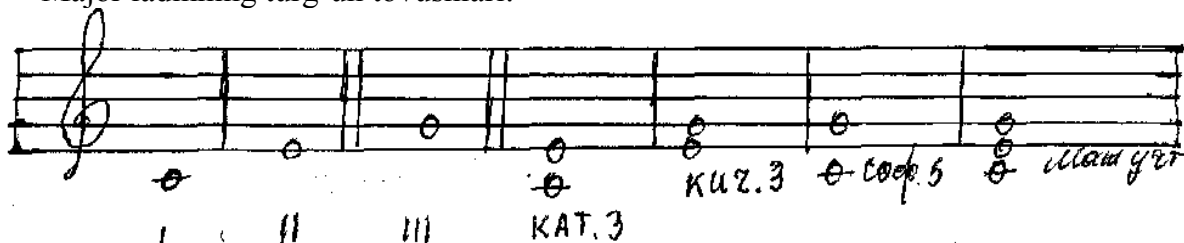
Mavzu bayoni:

Lad - o'zaro bog'langan musiqaviy tovlarni topika deb ataladigan tayanch tovush doirasida joylashuviga aytiladi. Lad Major va Minor ladlari tabiiy maktab Minor Ladlari quyidagilarni o'z ichiga oladi. Turgun tovushlar tugallanganlik, keyingi xarakatni talab qilish ta'surotlarini beradigan tovushlar. Noturg'un tovushlar - tugallanmaganlik kiyingi kiyingi xarakatni talab qilish ta'surotlarini beradigan tovushlar.

Major ladi pog'onalarinnig joylashishi tizimi:

Major ladinning turg'un tovushlari:

Major ladinning turg'un tovushlari:

Murakkab bo'lmagan pog'onalaridan diktant yozish uchu bir ovozli va 2 ovozli diktant kuyini yozish Ul o'lchovidagi ravon xarakatli kuyini yozish bir ovozli kuyini yozganda shu kuyga ikkinchi ovozni yaratish.

ASOSIY POGONALARDAN PASTGA - YUQORIGA QARAB ODDIY INTERVALLARNI KUYLASH

Reja:

5. Interval
6. Melodik interval va garmonik interval
7. Pog'onalarining miqdori
8. Oddiy intervallarning nomlari

Adabiyotlar:

- 1.Solfedjio (B.Kalmjov i G,Fedkin).
- 2.Solfedjio (Xamroev)
- Z.Musikannig elementar nazaiyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
- 4.Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
- 5.Solfedjio bir ovzli (Xamroev I)
- 6.Solfedjio bir ovoqli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil
- 7.Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil
- 8.Musiqa alifbosi (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1998 yil

Mashg'ulot aqsadi: Oddiy intervallar g'aqida tushunchalar berish xamda intervallarni pog'ona miqdorini va sonini tushuntirib berish.

Mavzu bayoni

Asosiy pog'onalaridan pastga - yuqoriga qaarab kuylashda avvalo oddiy intervallarni vazifasi nimadan iboratligi xaqida tushuna bilish lozim. Interval deganda - musiqada ikkita tovushning balandlik bo'yicha nisbatiga aytiladi.

Metodik intervallar - ikkita tovush oralig'i birin ketin eshitilishi.

Garmonik interval - bir vqtda eshitilgan ikkita tovush oralig'i intervalning asosi uning pastki tovushi intervalininng chqqisi intervalning yuqorigi tovushi.

Oddiy intervallar - bir oktava oralig'idagi oshmaydigan interval oddiy intervallarning nomlari quyidagilar:

9. Prima - 1 birinchi
10. Prima — 2 ikkinchi
11. Prima - 3 uchinch
12. Prima - 4 to'rtinchi
13. Prima - 5 beshinchi
14. Prima - 6 oltinchi
15. Prima - 7 ettinchi
16. Prima - 8 sakkizinchi

Intervallarning pog'ona (son) miqtsori - interval tarkibiga kiruvchi pog'onalar soni.

3. Garmonik major - VI pog'onasi pasaytirilgan tabiiy major
4. Melodik major - pastlama xarakatda VII va VI pog'onalari pasaytirilgan tabiiy majordai iborat. Biz Xamroevning bir ovoqli solfedjio darsligidan bir necha mashqlarning misol tariqasida cholib kuylaymiz.

ORTTIRILGAN KVARTA VA KAMAYTIRILGAN KVINTA BILAN KUYLASH

Reja:

5. Orttirilgan kvarta joylashuvi
6. Oddiy diatonik interval
7. Kamaytirilgan kvint xosil bo'lishi
8. xromatik interval. Mashqlar kuylash

Adabiyotlar:

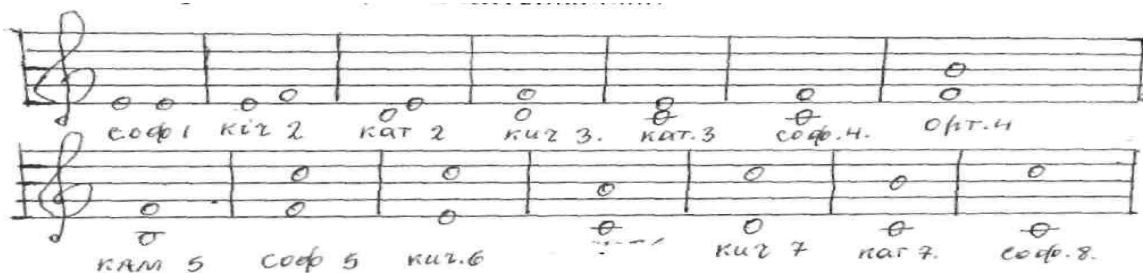
1. Solfedjio (B.Kalmjov i G.Fedkin).
2. Solfedjio (Xamroev)
3. Musikaning elementar nazariyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
4. Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
5. Solfedjio bir ovozli (Xamroev I)
6. Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil
7. Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil
8. Musiqa alifbosi (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1998 yil

Mashg'ulot maqsadi: Orttirilgan, kamaytirilgan, xromatik intervallar haqida tushuncha berish, ularni xosil bo'lishini tushuntirish hamda diatonik interval.

Mavzu bayoni

4. Orttirilgan intervallar sof va katta intervallarni xromatik 0.5 tonga orttirish natijasida hosil bo'lgan intervallar
5. Kamaytirilgan intervallar - sof va kichik intervallarni xromatik 0.5 tonga kamaytirish natijasida hosil bo'lgan intervallar.
6. Xromatik intervallar - barcha orttirilgan va kamaytirilgan intervallar. Oddiy (diatonik) intervallar va ularning nomlari. Sof prima pog'ona soni
10. Tonlar miqdori 0, qisqacha belgisi sof 1
11. Kich sekunda pog'ona soni 2 ton miq 0.5 belgisi kich 2
12. Katt sekunda pog'ona soni 2 ton miq 1 belgisi kich 2
13. Kich tertsiya pog'ona soni 3 ton miq 1.5 belgisi kich 3
14. Katt tertsiya pog'ona soni 3 ton miq 2 belgisi katt 3
15. Sof kvar pog'ona soni 4 ton miq 2.5 belgisi sof 4
16. Ort kvar pog'ona soni 4 ton miq 3 belgisi ort 4
17. Kam kvint pog'ona soni 5 ton miq 3 belgisi kam 5
18. Sof kvint pog'ona soni 5 ton miq 3.5 belgisi sof 5

Intervallarning tonlar (sifati) miqtsorini belgilash uchun ishlatiladigan so'zlar - kich, katt, sof, ort, kamaytirilgan. Diatonik intervallar tabiiy major va tabiiy minorning pogonalari bo'lgan intervallar.

2/4, 3/4, 4/4 O'LCHOVLARDA YOZILGAN DIOTONIK BELGILARGA AMAL QILISH

Reja:

4. 2/4 o'lchamidagi diotonik kuyni kuylash
5. 3/4, o'lchamdagi kuylarni diotonik belgilariga amal qilish
3. 4/4 o'lchamdagi diotonik kuyni taktma - takt kuylash

Adabiyotlar:

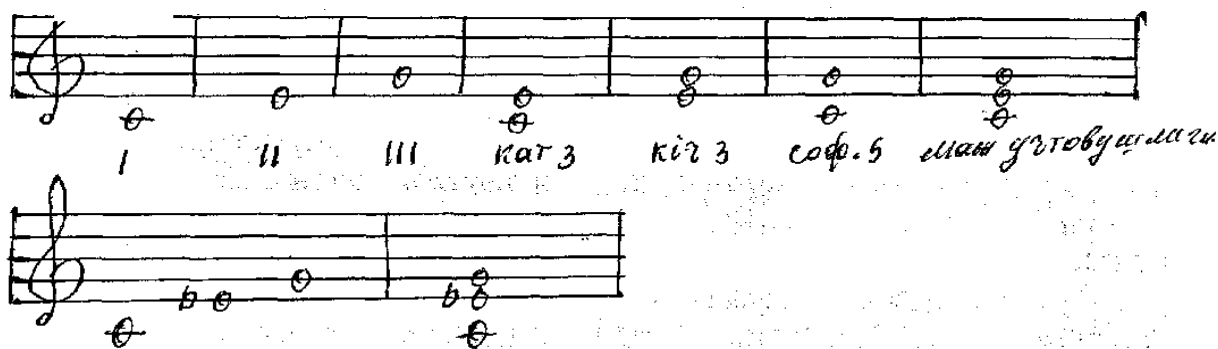
- 1.Solfedjio (B.Kalmjov i G.Fedkin).
- 2.Solfedjio (Xamroev)
- Z.Musikannig elementar nazaiyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
- 4.Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
- 5.Solfedjio bir ovzli (Xamroev I)
- 6.Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshev, G.Fridkin) 1984 yil
- 7.Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil
- 8.Musiqa alifbosi (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1998 yil

Mashg'ulot maqsadi: 2/4, 3/4, 4/4 o'lchamlarida yozilgan kuyni notasi bilan diotonik belgilarga amal qilib kuylashni o'rganish

Mavzu bayoni

Bir ovozlik 2/4, 3/4, 4/4 o'lchamlarida yozilgan diotonik kuyini nota bilan kuylash. Kuylarni jummalarga bo'lib, diotonik belgilarga amalqilib kuylash. Bir ovozlik diotonik, yordamchi va o'tkinchi xromatik tovushlar bilan kuylarni solfedjio qilish. Berilgan kuyni kichik sekunda va katta sekunda pastga yoki yuqoriga transpozitsiya qilish. Ushbu kuylarni tinchlab lod va tanalligini, shakl va xarakter yo'nalishlarini aniqlash. Garmonik va melodik oddiy intervallar va uchtovushlarliklarini aniqlash.

Garmonik va melodik major. Garmonik pog'onasipasaytirilgan tabiiy major melodik major - pastlama xarakterda VII va XI pog'onalari pasaytirilag'an tabiiy major. Minor ladi - turgun tovushlar uchta tovudani iborat bo'lib, major uchtovushligini xosil qilgan. sASso'. Lad major ladining turgun tovushlari.

BIR OVOZLI DIOTONIK XROMATIK YORDAMCHI VA O'TKINCHI TOVUSHLAR BILAN KUYLARNI SOLFODJIO QILISH

Reja:

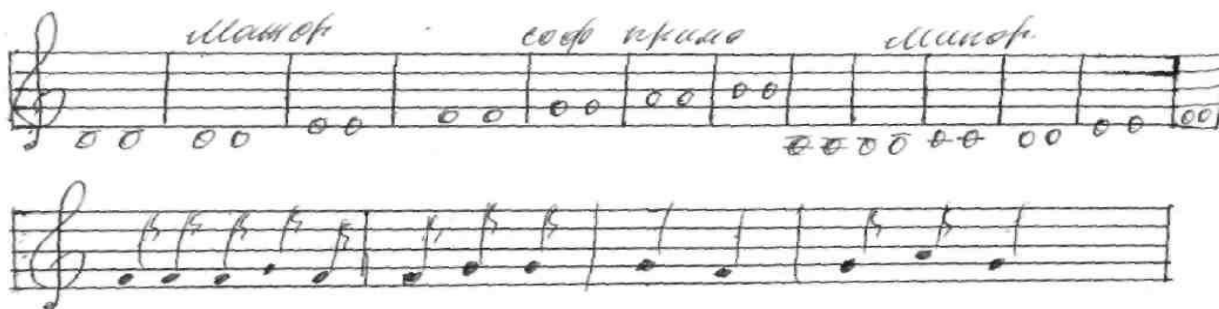
4. Ladning diatonik pog'onasiga yonma - yon joylashgan xromatik tovushlari bilan kuyni ijro etish
5. Xromatizm kuylarini solfedjio qilish
6. O'tkinchi va yordamchi xromatik tovushlar

Adabiyotlar:

- 1.Solfedjio (B.Kalmjov i G.Fedkin).
- 2.Solfedjio (Xamroev)
- Z.Musikannig elementar nazaiyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
- 4.Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
- 5.Solfedjio bir ovzli (Xamroev I)
- 6.Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil
- 7.Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil
- 8.Musiqa alifbosi (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1998 yil

Mashg'ulot maqsadi: Bir ovozli diatonik xromatik yordamchi va o'tkinchi tovushlar bilan kuylarni solfedjio qilishni o'rganish
Mavzu bayoni

Bir ovozli diatonik xromatik yordamchi va o'tkinchi tovushlar bilan kuylarni solfedjio qilishda biz asosan Xamroev solfedjio, xamda Fredkinni solfedjio darsliklaridagi 29,30,33,38,39 mashqlari misol bo'ladi. Diatonik Lad - tabiiy major va tabiiy Minor Ladlari. Tabiiy Major va tabiiy Minor pog'onalaridan tuzilgan intervallarni keltiramiz.

BERILGAN KUYLARNI KICHIK SEKUNDA PASTGA YOKI YUQORIGA TRANSPOZITSIYA SILISH

Reja:

3. Transpozitsiya usullari
2. Ma'lumbir interval bo'yicha transpozitsiya qilish. Masalan kalit belgilarni o'zgartirish oxangi

Adabiyotlar:

1. Solfedjio (B. Kalmjov i G. Fedkin).
2. Solfedjio (Xamroev)
- Z. Musikkannig elementar nazaiyasi (Qadamboy Raximov) Tosh. 2007 yil
4. Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
5. Solfedjio bir ovozli (Xamroev I)
6. Solfedjio bir ovozli (B. Kalmshov, G. Fridkin) 1984 yil
7. Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil
8. Musiqa alifbosi (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1998 yil

Mashg'ulot maqsadi: Kuylarni kichik sekunda pastga yoki yuqoriga transpozitsiya qilishni o'rganish

Berilgan asarda pog'onalar va akkordlarni belgilab chiqish orkali transpozitsiya qilish. Masalan, sof 4 pastga

Kalitni o'zini o'zgartirish orqali transpozitsiya qilish. Masalan, H - dur dan F - dur ga:

Diktant olishda misollar faqat 4, 6 va 8 takt xajmida bo'lib, Do, Sol, Fa major tonliklarida berilgan.

O'lchovlari – 2/4, 3/4, 4/4 bu darsda do major dan 2/4 xissali 12 chi mashqni yozdirish.

Bu mashk allegro tempida yozilgan.

MAJOR VA MINOR TANALLIKLARIDA ASOSIY UCHTOVUSHLIK LARNI VA ULARNING GAMMALARINI KUYLASH. RITMIK DIKTANT

Reja:

4. Uchtovushliklar
5. Uchtovushliklarni turlari
6. Uchtovushliklarni aylanmalari

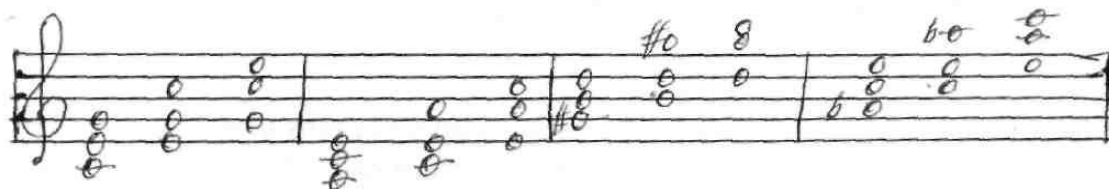
Adabiyotlar:

1. Solfedjio (B. Kalmjov i G. Fedkin).
2. Solfedjio (Xamroev)
3. Musikannig elementar nazariyasi (Qadamboy Raximov) Tosh. 2007 yil
4. Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
5. Solfedjio bir ovozli (Xamroev I)
6. Solfedjio bir ovozli (B. Kalmshov, G. Fridkin) 1984 yil
7. Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil

Mashg'ulot maqsadi: Major va Minor tanalliklarida asosiy uchtovushliklarning turlari haqida tushuncha berish

Mavzu bayoni

8. Oxangdoshlik - bir - biri bilan uyg'unlashgan tovushlarning bir vaqtda eshitilishi.
9. Akkord - tertsiya bo'yicha tuzilgan yoki tuzilishi mumkin bo'lgan uchta va undan ortiq tovushning bir vaqtda eshitilishi
10. Uchtovushlik - tertsiya bo'yicha joylashgan uchta tovushdan iborat akkord
11. Major uchtovushligi kam 3 + kich 3 dan tuzilgan uchtovushlik
12. Minor uchtovushligi - kich 3 + kam 3 tuzilgan akkord
13. Minor tovushlik - kam 3 + kam 3 tuzilgan akkord
14. Kamaytirilgan uchtovushlik - kich 3 + kich 3 tuzilgan akkord
8. Uchtovushliklarning turlari
9. Uchtovushliklarning aylanmalari
1. Uchtovushlikning aylanmasi - uchtovushlikning joylashuvi o'zgarib, pastki tovush o'rnida tertsiya yoki kvintaning bo'lishi
2. Sekstakkord - uchtovushlikning birinchi aylanmasi

FA MAJOR RE MINOR GAMMALARI UCHTOVUSHLIKLAR AYLANMALARINI KUYLASH

Reja:

3. Fa major va Re minor gammalarini kuylash
4. Uchtovushliklar aylanmalarini tuzilishi

Adabiyotlar:

- 1.Solfedjio (B.Kalmjov i G.Fedkin).
- 2.Solfedjio (Xamroev)
- Z.Musikannig elementar nazaiyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
- 4.Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
- 5.Solfedjio bir ovzli (Xamroev I)
- 6.Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil
- 7.Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil

Mashg'ulot maqsadi: Uchtovushliklar aylanmalarini xar – xil tanalliklarda kuylashni o'rganish

Mavzu bayoni

Major uchtovushligi	kat3 + kich3
Major seketakkordi	kich3 + sof4
Major kvartseksakkord	sof4 + kat3
Minor uchtovushligi	kich3 + kat3
Minor kvartseksakkord	sof4 + kich3
Kamaytirilgan uchtovush	kich3 + kich3
Kamaytirilgan seketakkordi	kich3 + ort4
Kamaytirilgan kvartseksakkord	ort4 + kich3
Orttirilgan uchtovushlik	kat3 + kat3
Orttirilgan seketakkordi	kat3 + kam4
Orttirilgan kvartseksakkord	kam4 + kat3

Major va minorning asosiy uchtovushliklari ladning asosiy uchtovushligi - ladning I, IV va V pog'onallaridan tuzilgan uchtovushlik.

Tanika uchtovushligi ladning I pog'onasiada tuzilgan uchtovush subdominanta uchtovushligi ladning IV pogonasidan tuzilgan uchtovushlik.

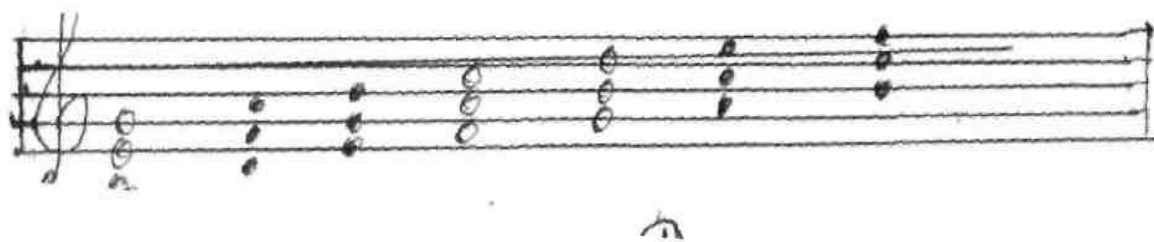
Dominanta uchtovushligi ladning V pog'onasidan tuzilgan uchtovushlik.

Ladning turg'un uchtovushligi - tonika uchtovushligi.

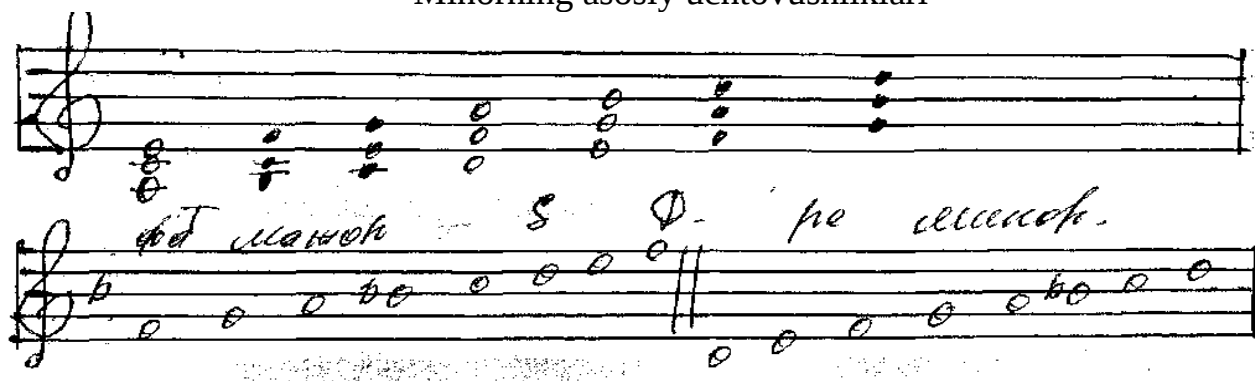
Ladning noturg'un uchtovushligi - 8 va B uchtovushliklari

Majorning asosiy uchtovushliklari

Minorning asosiy uchtovushliklari

Minorning asosiy uchtovushliklari

GARMONIK TUZILGAN IKKI OVOZLI MASHKDARNI SOLFEDJIO QILIB KUYLASH

Reja:

3. Garmonik major
4. Garmonik tuzilgan 2 ovozli mashqlar

Adabiyotlar:

- 1.Solfedjio (B.Kalmjov i G,Fedkin).
- 2.Solfedjio (Xamroev)
- Z.Musikannig elementar nazaiyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
- 4.Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
- 5.Solfedjio bir ovzli (Xamroev I)
- 6.Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil
- 7.Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil

Mashg'ulot maqsadi: Garmonik tuzilgan ikki ovozli mashqlarni solfedjio qilib kuylashni o'rgaatish. Ritmik diktant.

Mavzu bayoni

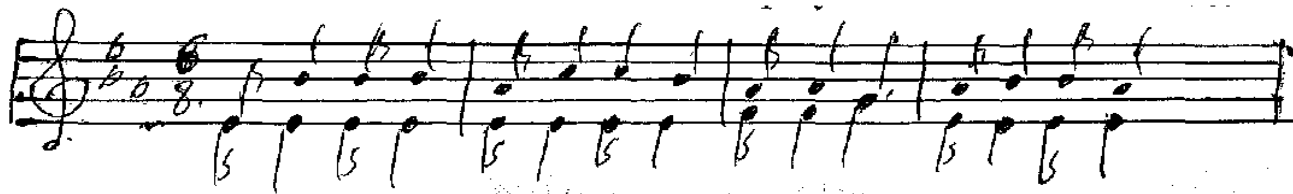
Bir vaqtda eshitilgan ikkita tovush oralig'iga garmonik interval deyiladi.

Musiqada ikkita tovushning balandlik bo'yicha nisbati interval. Intervalning asosi intervalning pastki tovushi. Intervalning cho'qqisi - intervalning yuqorigi tovushi. Garmonik major - VI pog'onasi pasaytirilgan tabiiy major.

Garmonik interval

Garmonik tuzilgan ikki ovozli mashqlar bu misolning xajmi 6/8.

Ritmik diktant. Bu bo'limda misollarning xajm 4.6 va 8 takt bo'lib, Do, Sol, Fa major va Lya, Mi, Re minor tonliklarida berilgan.

INTERVALLARNI ESHITIB ANIQSLASH. IKKI OVOZLI KUYLASH. KUYNI ESHITIB LAD VA TONALLIGINI SHAKL VA TEMPINI ANIQSLASH . DIKTANT

Reja:

4. Intervallar
5. Lad va tonalliklarni shakli
6. Temp

Adabiyotlar:

- 1.Solfedjio (B.Kalmjov i G,Fedkin).
- 2.Solfedjio (Xamroev)
- Z.Musikannig elementar nazaiyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
- 4.Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
- 5.Solfedjio bir ovzli (Xamroev I)
- 6.Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil
- 7.Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil

Mashg'ulot maqsadi: Intervallarni to'liq ikki ovozda kuylash va kuylarni eshitib Lad va tonalliklarini va tempini aniqlash

Mavzu bayoni

Interval - musiqada ikkita tovushning balandlik bo'yicha nisbatiga aytiladi. Oddiy intervallarga Melodik interval deb, birin - ketin eshitilgan ikkita tovush oralig'iga aytiladi. Garmonik interval - bir vaqtda eshitilgan ikkita tovush oralig'i. Intervalning asosi - intervalninig pastki tovushi Intervalning cho'qqisi - intervalning yuqorigi tovushi Oddiy interval deb - bir oktava oralig'idan oshmaydigan intervallar.

Oddiy intervallarning nomlari:

Prima

Sekunda

Tertsiya

Kvarta

Kvinta

Seksta

Septima

Oktava

Oddiy va diatonik intervallar

Orttirilgan va kamaytirilgan intervallar

Orttirilgan , kamaytirilgan xromatik intervallar

Tarkibli intervallar

Oralg'i oktavadan keng bo'lgan intervallarga aytiladi. Bu intervalning nomlari:

Nona pogonalari soni 9 ta

Detsima pog'onolari soni 10 ta

Undetsima pog'onalari soni 11 ta

Duodetsima pog'onalari soni 12 ta

Tertsdetsima pog'onalari soni 13 ta

Kvartdetsima pog'onalari soni 14 ta

Kvintdetsima pog'onalari soni 15 ta

Interval aylanishi - interval asosining bir oktava yuqori ko'tarilishi yoki interval cho'qqisining bir oktava pastga tushirilishiga aytiladi. Bundan tashqari Kosonans va desonans intervallari engormonizmi.

Engarmonik teng intervallar - pog'ona miqdori turlicha va eshitalishi bir xilda bo'lgan intervallar.

Lad va tonalliklar. 1 - major Ladi

10.Tabiiy Lad - o'zaro bog'langan musiqaviy tovushlarning tonika deb ataladigan tayanch tovush doirasida joylashuvi

11.Turg'un tovushlar - tugallanganlik, keyingi xarakatni talab qilish taasurotlarini beradigan tovushlar.

12.Noturg'un tovushlar - tugallanmaganlik, keyingi xarakatni talab qilish taasurotlarini beradigan tovushlar.

13.Lad tovush qatori - Laddagi tovushlarning balandlik bo'yicha joylashuvi

14.Tonika - Ladning asosiy tayanch tovush vazifasini bajaruvchi birinchi pog'onasi

15.Gamma - Lad tovushlarining balandlik bo'yicha bir tonikadan navbatdagi oktavaning tonikasigacha joylashuvi

16.Tonika oxangdoshligi: - Laddagi turg'un tovushlardan iborat akkord

17.Major Ladi: - turg'un tovushlari uchta tovushdan iborat bo'lib, major uchtovushligini xosil qilgan Lad.

18.Tabiiy major Ladi - pog'onalari ton, ton, 0.5 ton, ton, ton, ton, 0.5 ton tizimi bo'yicha joylashgan Lad.

XROMATIZMLI KUYLARNI KICHIK YOKI KATTA SEKUNDA YUKORI VA PASTGA TRANSPOZITTSIYA KILISH.

Reja

4. Xromatizimli kuylar
5. Kichik yoki kata sekunda yukori va pastga transpozitsiya kilish.
6. Transpozitsiya

Adabiyotlar:

- 1.Solfedjio (B.Kalmjov i G,Fedkin).
- 2.Solfedjio (Xamroev)
Z.Musikannig elementar nazaiyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
- 4.Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
- 5.Solfedjio bir ovzli (Xamroev I)
- 6.Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil
- 7.Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil

Darsning maqsadi: Xromatizimli kuylarni kichik yoki katta sekunda yukori va pastga transpozitsiya kilishni urgatish.

Mavzu bayyoni:

Diatonik ladlarning asosiy pogonalarini kutarish yoki pasaytirish yuli Bilan uzgartirilishi xromatizm deyiladi. Ladning istalgan pogonasi xromatik tarizda uzgartirilishi mumkin. Major va minorning xilma-xil kurinishlarini, urganganda xromatik elementlar bilan kurib utgan edik. Majorda IV pogonaning pasaytirilishi minorda VI va VII pogonalarining kutarilishi bu pogonalarining xromatik uzgarishiga kiradi. Kursatilgan xollarda xromatik tarizda asosiy pogonalar mustakil uzgartiriladi va buning natijasida mustakil kurinishli ladlar xosil buladi. Noturgun tovushlarning turgun tovushlarga tortilishni keskinlashtiruvchi xromatik uzgarishlar musika nazariyasida al'teratsiya deyiladi. Asosiy pogonadan kata sekunda oraligida turgun pogonalarinigina al'teratsiya kilish (uzgartirish) mumkin. Shunday kilib majorda kuydagi uzgarishlar buladi: II pogona kutariladi va pasaytiriladi.

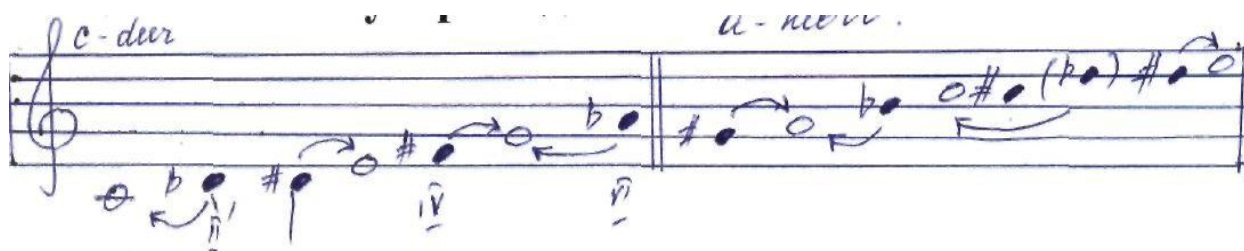
IV

VII pogona kutariladi.

Minorda esa : II pogona pasaytiriladi.

IV pogona kutariladi va pasaytiriladi.

VII pogona kutariladi.

Muzikaviy asa ryoki kuyning biror tanalikdan boshka bir tonallikka kuchirilishi transpozitsiya deyiladi. Transpozitsiya vokol ijrochiliga juda keng kullaniladi. Ashulachilar asarlarni ogizlari diapazoniga (pardalar oraligiga) kulay keladigan tonallikda ijro etaveradilar. Transpozitsiya biror muzikaviy asarning asl kurinishidan boshka bir asbobga , masalan, skripka uchun yozilgan p'esani al't yoki violonchelga moslab kaytadan yozishda xam kullaniladi. Transpozitsiya uch usul:

1) Mazkur intervalda uzgarish yasash:

4) Kalit belgilarni uzgartirish:

5) Kalitning uzini uzgartirish yuli bilan amalga oshiriladi.

Kuyidagi misolda kichik tertsiyani yukoriga kuchirish usuli kursatilgan.

POLIFONIK VA GARMONIK TUZILMADAGI IKKI OVOZLI BADIY ASARLARDAN PARCHALAR IJRO ETISH. D₇ VA UNING AYLANMALARINI TONGA ANIQLAB KUYLASH.

Reja

1. Polifonik va garmonik tuzilmadagi ikki ovozli badiiy asarlar.
4. Badiiy asarlardan parchalar ijro etish.
5. D₇ va uning aylanmalari.

Adabiyotlar:

1. Solfedjio (B. Kalmjov i G. Fedkin).
2. Solfedjio (Xamroev)
- Z. Musikaning elementar nazariyasi (Qadamboy Raximov) Tosh. 2007 yil
4. Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
5. Solfedjio bir ovozli (Xamroev I)
6. Solfedjio bir ovozli (B. Kalmshov, G. Fridkin) 1984 yil
7. Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil

Darsning maksadi: Polifonik va garmonik tuzilmadagi ikki ovozli badiiy asarlardan parchalar ijro etish. D₇ va uning aylanmalarini tonga aniqlab kuylashni urga tish.

Mavzu bayyoni:

Tertsiya asosida joylashgan turt tovushla akkordga septakkord deyiladi. Septakkordning ikki chetidagi tovushlar oraligi septima intervalida buladi. Shuning uchun xam bu akkord septakkord nomini olgan. Muzikada septakkord xilma-xil kurinishlarida kullaniladi. va major va garmonik minorning V pogonasidan tuzilgan septakkord eng keng tarkalgan septakkordga kiradi. Bu akkord dominantseptakkord deyiladi. Dominantseptakkord yukori tomonidan kichik tertsiya kushilgan major uchto'vushligidan (kat. 3+kich.3+kich.3) tuzildi. Dominantseptakkord tovushlari asosiy tovushdan boshlab sanalganda: prima (akkordning negizi), tertsiya, ikkita va septima (akkord chukkisi) lardan iborat.

Dominantseptakkord kuyidagi belgi bilan yoziladi: -V₇

Dominantseptakkord uchta aylanmaga ega, bulardan birinchi aylanma - kvintsektakkord 6 / 5, ikkinchi aylanma - tertskvartakkord 4 / 3 va uchinchi aylanma - sekundakkord (2) deyiladi.

Dominantseptakkord aylanmalarning nomi, akkordning Eng pastki tovshi - negizidan chukkisiga karab tuziladigan tovushlar intervallariga asoslanadi.

INTONATSION MASHKLAR. TABIIY VA GARMONIK MAJOR GAMMALARINI KUYLASH. LADNING TURGUN VA NOTURGUN POGONALARINI ESHITIB KUYLASH.

Reja

1. Intonatsion mashklar
4. Tabiiy va garmonik major gammalari
5. Ladning turgun va noturgun pogonalari

Adabiyotlar:

- 1.Solfedjio (B.Kalmjov i G.Fedkin).
- 2.Solfedjio (Xamroev)
- Z.Musikannig elementar nazaiyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
- 4.Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
- 5.Solfedjio bir ovzli (Xamroev I)
- 6.Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil
- 7.Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil

Darsning maksadi: Intonatsion mashklar tabiiy va garmonik major gammalarini urgatish. Ladning turgun va noturgun pogonalarini eshtirib kuylatib urgatish.

Mavzu bayyoni:

Turgun tovushlari uchta tovushdan iborat bulib, major yoki kata uch tovushlikni akortni xosil kilgan ladga major ladi deyiladi. Noturgun tovushlar turgun tovushlar orasiga yonma-yon joylashgan buladi. Major ladi etti tovushdan iboratdir. Major gammasining pogonalari bir-ketin keladigan sekundalar xosil kiladi. Pogonalar va sekundalarining joylashuvi kuyidagi tartibda buladi.

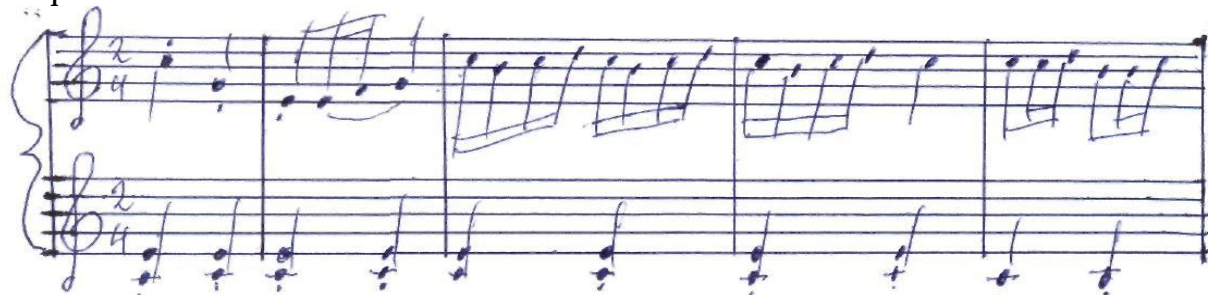
Pogonalar yukoridagi tartibda joylashgan gammaga tabiiy major gammasi deyiladi. Shu kurinishga ega bulganlar esa tabiiy major deb ataladi. Ladning xar xil pogonasi rakami bilan yozilishdan tashkari mustakil nomga xam egadir.

- I p - tonika (T)
- II p - pasga boshlovchi tovush
- p- medianta (urtacha)
- p - subdaminanta (8)
- p - daminantanta (B)
- VI p- submedianta (paski medianta)
- VII p- yukoriga boshlovchi tovush

VI pogonaning V pogonaga, II pogonaning III pogonaga va IV pogonaning V pogonaga tomon tortilishi yukoridagi pogonalarga nisbatan kuchsizlirok buladi. Kuyda noturugun tovushlarning tortilish sxemasi keltirilgan.

1. Stakkato - "uzish", "bo'lish" ma'nolarini berdi. Tovushlarni uzib - uzib, qisqa ijro qilish. Masalan:

5. Markato - "ta'kidlash", "ajratish" ma'nolarini beradi. Xar bir tovushni aloxida ta'kidlab ijro qilish.

6. Partamento - "ko'tarish", "ko'tarib olish" ma'nolarini beradi. Fortepiano musiqasida qo'llaniladigan "cho'ziq stakattoning aloxida turi".

7. Spikatto - "yaqqol ajratish", "ta'kidlash" ma'nosini beradi. Torli asboblar musiqasida uchraydi. O'tkir "stakatto" ning aloxida turi.

Transpozitsiya - musiqaviy asar yoki kuyning biror tonallikdan boshqa bir tonallikka ko'chirilishiga aytiladi. Transpozitsiya usullari: ma'lum interval bo'yicha transpozitsiya qilish.

Masalan: mana bu asarda pog'onalar va akkordlar belgilab chiqish orqali transpozitsiya qilish. Misol uchun sof 4 pastga

Dominantseptakkord

Dominantseptakkord - major va minorning V pog'onasidan tuzilgan septakkord

D₇ tovushlarining tonik uchtovushligiga o'tishi

Dominantseptakkordning aylanmalari

4. D₇ ning birinchi aylanmasi
5. D₇ ning ikkinchi aylanmasi
6. D₇ ning uchinchi aylanmasi

Dominantseptakkord va aylanmalarining tuzilishi

Akkordning nomi	Belgisi	Tuzilishi	Pog'onasi
Dominantseptakkord	D ₇	Kat3+kich3+kich3	V
Dominantkvintsektakkord	Db5	Kich3+kich3+kat2	VII
Dominantters kvartakkord	d45	Kich3+kat2+kat3	II
Dominantsekundakkord	d2	Kat2 + kat3+kich3	IV

D₇ning aylanmalarning yechilishi

Adabiyotlar:

- 1.Solfedjio (B.Kalmjov i G.Fedkin).
- 2.Solfedjio (Xamroev)
- Z.Musikannig elementar nazaiyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
- 4.Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
- 5.Solfedjio bir ovzli (Xamroev I)
- 6.Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil
- 7.Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil

Temp - musiqa asarini ijro qilish sur'ati, tezligi

Templarning asosiy guruxlari: Vazmin templar O'rtacha templar Tez templar

Asosiy templardan chetlashilganda xarakat yo'nalmasini anqlovchi ayrim qo'shimcha iboralar. Masalan, tayo - juda, assai - nihoyat, con roto - xarakat bilan, jammado - erkin. Susaytirish uchun - Ritento - saqlanibroq, Ritardanto - *kechikibroq*, Tezlatish uchun - Acceberando - yanada tezlatib, Animando - ruxlantirib, Stretto - ixchamlashtirib.

Metronom - templarni aniq belgilashva o'lyash uchun qo'llaniladigan maxsus asbob. Venali mexanik usta Meltsel tomonidan 1816 yilda takomillashtirilgan: shuning uchun Meltsel Metronomi deb ataladi. Masalan: M.M. d = 80. Bunda bir daqiqa davomida 80 ta choraktalik xisobiga to'g'ri keladigan tovush cho'zimlarini chalish ko'zda tutiladi.

Agogika - muallif tomonidan ko'rsatilgan qat'iy temp ko'rsatkichlaridan chetalashish.

Dinamika - musiqada tovush eshitilishining turli darajalari. Muttasil ko'pchilik darajasi. Masalan:

3. Fortissimo SS - juda kuchli
4. G'orte S- kuchli Muttasil - o'zgaruvchan kuchlilik.

Muttasil – o'zgaruvchan kuchlilik

Crescendo - kuchaytirish belgisi

Pocoapoco crescendo - sekin - asta kuchaytirish

Diminuendo - pasaya borish belgisi

Kuchlilik darajasini o'zgartirish uchun.

Masalan:

3. Piy sorte – yana kuchli
4. Meno forte – sal kuchli

Ijro uslubini belgilovchi terminlar

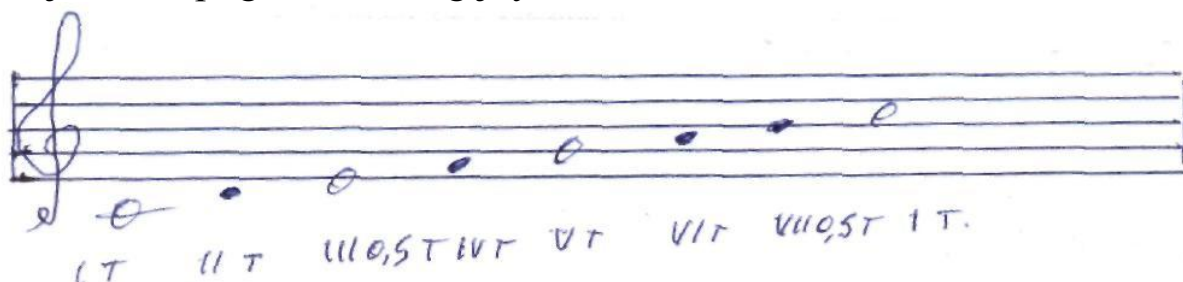
Artikulyasiya, "Bo'laman", "Qismlarga bo'lib talaffuz qilaman" ma'nolarini anglatadi.

Ligato – "Bog'liq" tovushlarni bir-biriga bog'lab, qo'shib ijro qilish.

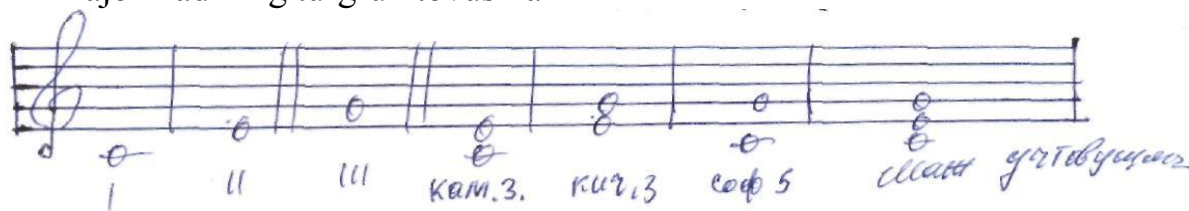
Masalan:

Major Ladi pog'onalarining joylashuvi tizimi

Major Ladining turg'un tovushlari

15. Dominanta - Ladning tonikasidan sof 5 yuqoriga joylashgan pog'onasi
16. Subdominanta - Ladning tonikasidan sof 5 pastga joylashgan pog'onasi
17. Medianta - Ladning T bilan D o'rtasidagi tovush
18. Submedianta - Ladning T bilan 8 o'rtasidagi tovush
19. Etakchi tovushlar - Ladning VII va II pog'onalari

Major ladi pog'onalarining nomlari

1 -pog'onalar	Nomlari	Belgisi	Ma'nosi
I	Tonika	T	Asosiy tayanch
V	Dominanta	B	Ustun asosiy
IV	Subdominanta	8	Pastki dominant
III	Medianta	III	Urtalik
VI	Submedianta	VI	Pastki o'rtalik
II	Pastga etaklovchi tovush	II	-
VII	Yuqoriga etaklovchi tovush	VII	-

Intonatsion mashqlar, Xromatizm bir ovozli xromatik asarlar, parallel gammalarni kuylash kichik va katta sekundalarni transpozitsiya qilish, berilgan tovushdan dominitsep-takkord va uning aylanish echimlari.

Reja:

9. Intonatsion mashqlar
10. Xromatizm 1 ovozli xromatik asarlar
11. Parallel gammalar
12. Transpozitsiya. Dominant saptakkord va uning aylanish echimlar

Adabiyotlar:

1. Solfedjio (B.Kalmjov i G.Fedkin).
2. Solfedjio (Xamroev)
Z.Musikannig elementar nazaiyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 yil
4. Solfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
5. Solfedjio bir ovozli (Xamroev I)
6. Solfedjio bir ovozli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil
7. Solfedjio o'quv qo'llanma (Norxo'jaev, Nurmatov X) 1984 yil

Mashg'ulotning mahsadi: Xromatizm parallel gammalar kich, kat, sekundalarni transpozitsiya qilish va berilgan tovushdan dominitseptakkord va uning aylanish echimlarini misollar orhali tushuntirish

Tabiiy va garmonik major gammalarini kuylash. Minor gammalarining uchta turini ijro etish. Ladning turg'un va noturg'un pog'onalari. Noturg'un pog'onalarning turg'un pog'onalariga o'tishi gammalarini ikki ovozda kuylash. Asosiy pog'onalardan pastga va yuhoriga harab barcha oddiy intervallarni kuylash. Diatonik intervallarni echilish yo'li bilan aytib berish.

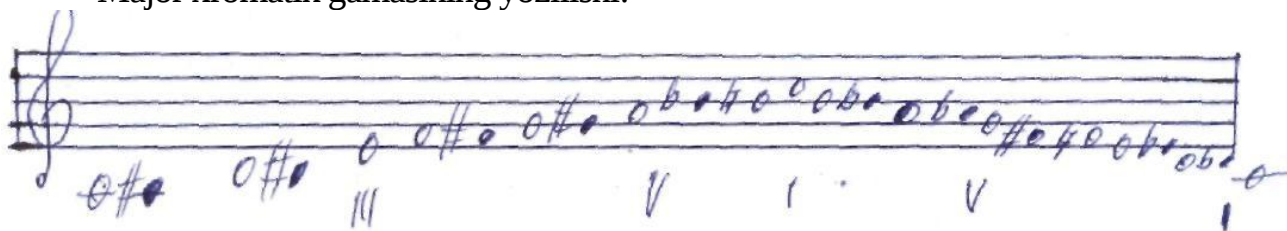
Xromatizm. Tovushlar va intervallar engartionizm. Major va minor pog'onalarining Lad ichidagi alteratsiyasi major va minor gammalarini ayrim pog'onalar alteratsiyasi bilan kuylash Nomdosh va parallel tonalliklar. Major va minor gammalarini turli ritmlarda kuylash.

Ma'lum tonallikda yoki berilgan tovushdan asosiy uchtovushliklar yondosh uchtovushliklar va ularning aylanmalarini dominantseptakkord, uning aylanmalari echimlari bilan kuylash. Yuhorida aytib o'tilgan mashqlar intonatsion mashqlarga kiradi.

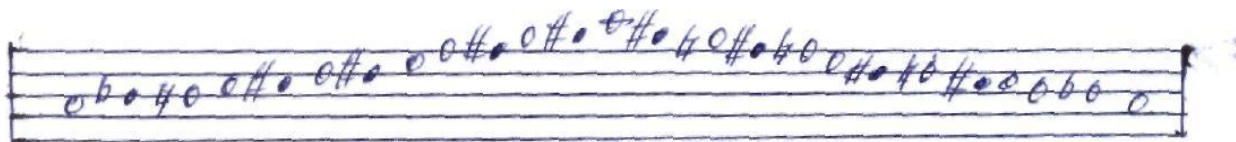
Xromatizm - Ladning biron - bir pog'onasini ko'tarish yoki pasaytirishi natijasida yangi tortilishlarning yuzaga kelishiga xromatizm deyiladi.

Xromatik gamma - major yoki minor gammasini bir - birlari bilan butun ton oralig'ida joylashgan barcha pog'onalarni ko'tarish yoki pasaytirish natijasida hosil bo'lgan, xromatik va diatonik yarim tonlarni almashib turishidan iborat tovush hatori.

Major xromatik gamasining yozilishi:

Minor xromatik gammasining yozilishi:

Xromatik intervallar - alteratsiya natijasida yuzaga keluvchi, tabiiy va garmonik Ladlar uchramaydigan alohida intervallar (ort1:2 marta ort1: kam3: ort 3:2 marta ort 4 va ularning aylanmalari kam 8:2 marta kam8: ortb: kam 6 va 2 marta kam5) Parallel tonalliklar - kalit belgisi bir xil bo'lgan major va minor tonalliklari:

Oddiy o'lchovli kuylardan solfedjio qilib kuylash. Maktab repertuariga xos qo'shiqlarni solfedjiolab kuylash. Ritmik diktant.

Reja:

1. Oddiy o'lchovli kuylar $2/4$, $3/4$, $4/4$.
2. Maktab repertuariga xos qo'shiqlar.
3. Ritmik diktant.

Darsning maqsadi:

Oddiy o'lchovli kuylardan solfedjio qilib kuylash. Maktab repertuariga xos qo'shiqlarni solfedjiolab kuylashni o'rgatish. Ritmik diktant.

Mavzu bayoni:

Maktab repertuariga xos qo'shiqlar.

CHITTIGUL

G'.G'ulom she'ri

Xalq kuyi

Berilgan kuylarni kichik sekunda pastga yoki yuqoriga transpozitsiya qilish. Mashqlar kuylash. Intervallarni eshitib aniqlash. Diktant.

REJA:

1. Berilgan kuylarni kichik sekunda pastga yoki yuqoriga transpozitsiya qilish.
2. Mashqlar kuylash.
3. Intervallarni eshitib aniqlash.
4. Diktant.

Darsning maqsadi: Berilgan kuylarni kichik sekunda pastga yoki yuqoriga transpozitsiya qilish. Mashqlar kuylash. Intervallarni eshitib o'rganish.

Mavzu bayoni: Kompozitor musiqaviy asar yaratmoqchi bo'lar ekan, bu asar mazmuniga eshitalishiva pardalariga mos keladigan tonalliklarni tanlaydi. Lekin shu bilan birga, barcha musiqaviy asarlarni dastlabki tonalligidan pasiga yoki yuqoriga qarab istagan biror tonallikka ko'chirishi mumkin.

Musiqaviy asar yoki kuyning biror tonallikdan boshqa tonallikka ko'chishini transpozitsiya deyiladi.

Transpozitsiya vocal ijrochiligida juda keng qo'llaniladi. Ashulachilar ovozlari diapazoniga (ppardalar oralig'iga) qulay keladigan tonallikda ijro etaveradilar. Ma'lumki bitta qo'shiq yoki romans romans ovoz diapazoniga moslanib xilma-xil tonalliklarda nashr qilinadi.

Transpozitsiya biror muzikaviy asarning asl ko'rinishida boshqa bir asbobga masalan, skribka uchun yozilgan piesani aliy yoki violenchelga moslab qaytadan yozishda ham qo'llaniladi.

Xalq musiqali ladlarini ijro etish. Bir ovozli kichik kuylar yozish.

Reja:

1. Xalq musiqali lodlarini ijro etish
2. Bir ovozli kichik kuylar yozish

Darsning maqsadi: xalq musiqali ladlarini ijro etish. Bir ovozli kichik kuylarni yozib o'rganish.

Mavzu bayoni: musiqa asarlarini eshitganda yoki ijro etganda. Ulardan xoli bo'lgan tovushlarning o'zoro munosabatda ekanligini ko'ramiz. Bu xol birinchi navbatda musiqaning xususiy kuyning rivojlanishi prosesida o'z ifodasini topadi. Bunda ayrim tovushlar orasidan ajralib turadi. Taing tovushlarxarakteriga ega bo'ladi.

Odatda kuy mana shu ma'lum tovushlarning birortasiga tugallanadi. Xalq musiqasida xilma xil ladlar uchraydi. Klassk musiqada xalq ijrosida va demak unga xos bo'lgan xilma xil ladlar ma'lum darajada o'z aksini topadi. Lekin asosiy o'rnini major bilan minor ladi jamlagan.

Xromatizmli kuylarni kichik yoki katta sekunda yuqori va pastki transpozitsia qilish.

Reja:

1. Xromatizimli kuylar.
2. Kichik yoki katta sekunda yuqori va pastga transpozitsiya qilish.
3. Transpozitsiya

Darsning maqsadi: Xromatizimli kuylarni kichik yoki katta sekunda yuqori va pastki transpozitsiya qilishni o'rganish.

Mavzu bayoni: diatonic lادلarning asosiy pog'onalariniko'tarish yoki pasaytirish yo'li bilan o'zgartirilishi transpozitsiya deyiladi. Ladning istalgan pog'onasi xromatik tarzda o'zgartirilishi mumkin. Major va minorning xilma-xil ko'rinishlarini o'rganganda xromatik elementlar bilan ko'rib o'tgan edik. Majorda IV-pog'onaning pasaytirilishini, minorda VI va VII-pog'onalarining ko'tarilishi bu pog'onalarining xromatik o'zgarishigakiradi. Ko'rsatilgan xollarda xromatik tarzda asosiy pog'onalar mustaqil o'zgartiriladi va buning natijasida mustaqil ko'rinishdagi ladlar xosil bo'ladi. Noturg'un tovushlarning turg'un tovushlarga tortilishini sekinlashtiruvchi xromatik o'zgarishlar musiqa nazariyasida alteratsiya deyiladi. Asosiy pog'onadan katta sekunda oralig'ida turgan pog'onalarinigina o'zgartirish mumkin. Shunday qilib majorda quidagi o'zgarish bo'ladi: II-pog'ona ko'tariladi va pasaytiriladi IV va VII-pog'ona ko'tariladi.

Minorda esa: II-pog'ona pasaytiriladi IV-pog'ona ko'tariladi vapasaytiriladi, VII-pog'ona ko'tariladi.

Musiqaviy asar yoki kuyning biror tonallikdan boshqa bir tonallikka ko'tarilishini transpozitsiya deyiladi.

Major va minordan 5 pog'ona tonalligiga modulyatsiya qilingan kuylarni kuylash. Ritmik diktant.

Reja:

1. Major va minor 5 pog'ona
2. Modulyatsiya qilingan kuylar.
3. Ritmik diktant.

Darsning maqsadi: Major va minordan 5-pog'onasi tonalligiga modulyatsiya qilingan kuylarni kuylashni o'rganish.

Mavzu bayoni: Tabiiy major va tabiiy minor pog'onalarifaqat diatonic interval xosil qiladi.

Xar bir pog'onadan prima,sekunda, tersiya va boshqa intervallarni tuzish mumkin.

1. Tabiiy major va minorda o'xshash intervallar xosil bo'ladi,va ularning soni bir-biriga teng keladi.
2. Minorda majorga o'xshagan barcha intervallar majordagiga qaraganda ikki pog'ona yuqoriga joylashtiriladi.

Masalan: majorda katta tersiya I, IV, V pog'onadan yuqori joylashadi, minorda esa III, VI, VII pog'onadan yuqorida joylashadi.

Musiqaviy asar qismining biror yangi tonallikka o'tishi va shu tonallikda yakunlanishi modulyatsiya deyiladi.

Musiqaviy asar biror yangi tonallikka vaqtincha o'tsa va yana dastlabki tonallik bilan tugallansa og'ishma deyiladi.

Oishmalar odatda o'tkinchi harekterga ega bo'ladi ular muzika tarkibida uchraydigan ayrim akkordlar funksyasini qisqa muddat ichida ajratib ko'rsatish vositasi hsoblanadi. Ritmik diktant

To'rt ovozli tzilmada asosiy va yordam uchtovushliklar D7 va uning aylanmalarini tinglab aniqlashni uchratish .

Reja:

1. To'rt ovozli tuzimdagi asosiy va yondosh uchtovushliklar .
2. D7 va uning aylanmalari

Mavzu bayoni: Tersya asosida jamlanma to'rt tovush akkordga To'rt ovozli tuzilmadagi asosiy va yondosh uchtovushliklar. Du va uning aylanmalarini tinglab aniqlash.

Darsning maqsadi: To'rt ovozli tuzimdagi asosiy va yondosh uchrashuvliklar D7 va aylanmalarini tinglab aniqlashni o'rgatish. Sentakoro deyiladi. Septakordning ikki chetidagi. Tovushlar oralig'i sistema intervallarida bo'ladi shuning uchun ham bu akkordseptakkord nomini olgan. Muzikada septakkord xilma –xil ko'rinishlarda qo'llaniladi. Major va gormanik minorlarning v pog'onadan tuzilgan septakord eng ko'p tarqalgan septakkordga kirad. Bu akkord diminontseptakkord deyiladi. Deminonid siptakkord yuqori tomondan kichik tersiya qo'shilgan mojal uchtovushlikdan (kat3+ kich+kich) tuziladi. Diminand septakord tovushlar asosiy tovushdan boshlab sanalgan : kirima (akkordning negzi tersiya, kbinga va septima akkord cho'qqilaridan iborat.dominond sekkord qiyidagi belgi bilan yoziladi:-V

Xalq musiqasi lodlarini ijro etish.

Berilgan kuylarni transpisiyasi qilish bir ovozlik kunlar yozish.

Reja:

1. Xalq musiqa lodlari
2. tronspozisya

Darsning maqsadi: xalq musiqasi lodlarini ijro etish berilgan kunlarni transpisiya qilish o'rgatish.

Mavu bayoni:

Xalq musiqasida ketma ket kelgan va xilma xil diadonik pog'onalardan tuzilgan 7 pog'anali lodlar uchraydi lod pog'onalarining birin ketin kelishi tovushqatorda katta va kichik sekundalar joylashishiga bog'liqdur. Xalq musiqasi lodlari tabbiy mojar va minordan (va bir birlaridan) yuqoridan sabablarga ko'ra farq qiladilar lekin texnologiyalari mojar yoki minor uchrashuvligi bo'lganligi uchun ularga major va minorning muhim turlari sherlariga qaraladi.

Ikkita major ladi yetti pog'onali xalq musiuqasi lodlariga yondosh lodlardan hsoblanadi: BularVII pog'onasi pasaytirilgan va IV pog'onasi pasaytirilgan va IV pog'onasi ko'tarilgan majordir. Ikkita minor ladi xam yondosh ladiga kiradi, bular IV pog'onasiko'tarilgan va II pog'anasi pasaytirilgan manordir.

Xalq qo'shiqlarida VII pog'onasi pasaytirilgan tabbiy mojar ladi boshqa lodlarga nisbatan ko'proq uchraydi.

**Maktab repertuaridan ikki ovozli qo'shiqlarini kuylash.
Xromatzimli bir ovozli kuylar yozish .**

Reja:

1. Maktab repertuari ikki ovozli qo'shiqlar.
2. Xromatizm

Darsning maqsadi: maktab yepertuaridan ikki ovozli qo'shiqlarni kuylashni o'rganish.

Mavzu bayoni: Diatonik lodlarining asosiy pog'onalari ko'tarish yoki pasaytirish yo'li bilan o'zgartirishi xromatizm. Ladning istalgan pog'onasi xromatik tarzda o'zgartirilishi mumkin. Major va minorning xilma-xil ko'rinishlarini o'rganganda, xromatik elementlar bilan ko'rib o'tgan edik. Majorda IV- pog'onaning pasaytirilishi, minorda VI va VII- pog'onalarining ko'tarilishi bu pog'onalarining xromatik o'zgarishiga kiradi. Shuning uchun bu o'garishni ifodalovchi belgilar kalit yoniga emas, balki o'zgaruvchi nota yoniga qo'yiladi. Bundan tashqari, xromatizm tasodifiy o'tkinchi, ya'ni tortilishni keskinlashtiruvchi biror pog'onani vaqtincha o'zgartiruvchi sifatida ham uchrashi mumkin. Xromatik gammalarning yozilish qoidasi tonalliklar uyishiqligiga asoslanadi. Majorda buqoidalar quidagi tartibda bo'ladi: Gammaning barcha asosiy pog'onalari o'zgarmaydi, katta sekundalar yuqori tomon I, II, IV va V- pog'onalarining ko'tarilishi bilan to'ldiriladi, pastga tomon VI- pog'onaning ko'tarilishi o'rniga VII- pog'ona pasaytiriladi. Pastga tomon harakat qilganda katta sekundalar VII, VI, III va II- pog'onalar pasaytirilishi bilan to'ldiriladi. V- pog'ona pasaytirilishi o'rniga IV- pog'ona ko'tariladi.

Modulyatsiya, majorva minordan IV-V- pog'onalar tonalliklariga modulyatsiya qiluvchi mashqlarni kuylash. Ritmik diktant.

REJA:

1. Modulyatsiya.

2. Major va minor.
3. Ritmik diktant.

Darsning maqsadi: Modulyatsiya, major va minordan IV-V-pog'onalar tonalliklariga modulyatsiya qiluvchi mashqlarni kuylashni o'rganish.

Mavzu bayoni: Modulyatsiya musiqada juda keng qo'llaniladi. U ifoda vositasi sifatida chuqur badiiy axamiyatga ega bo'ladi va musiqaning rang-barang oxanglarda eshitilishiga hamkorlik qiladi. Pog'onadosh tonalliklar tovush sostavida birlashganlari uchun, shu pog'onadosh tonalliklardagi modulyatsiyalar yoqimli va ravon bo'ladi. Dominanta va uning parallel tonalligiga qilingan modulyatsiyalarni juda ko'p uchratish mumkin. Subdominanta va uning parallel tonalliklariga qilingan modulyatsiya, odatda og'ishmaga o'xshagan bo'ladi.

D7 aylanmalarni berilgan tonalikda echilishi kuylash bir ovozli kuylar yozilish kuylash. Bir ovozli kuylar yozish.

REJA:

1. D7 aylanmalarini tonallikda yechish
2. Bir ovozli kuylar kuylash

Darsning maqsadi: d7 aylanmalarini mbarilgan tonolliklarda yozilishni o'rganish.

Mavzu bayoni: Daminandseptakkord uchta aylanmaga ega. Bulardan birinchi aylanma kivint sekstakkord 6/5, ikkinchi aylanmasi terskvart akkord 4/3 va 3 aylanmasi sekundakkord 2 deyiladi.

Daminandseksakkord aylanmalarining nomi, akkordning eng pastki tovushi negzidan cho'qqisiga qarab tuziladigan tovushlar intarvaliga asoslanadi.

Bir ovozli kuylarni kuylashda quydagilar misol bo'la oladi.

Butun, yarm, chorak, va nimchorak no'talardan iboratbo'lgan. Ritmik jhatdan murakkab bo'lmagan bir ovovli kuylar yozish. Ritmik diktant.

REJA:

1. Butun, yarm, chorak, va nimchorak no'talardan iboratbo'lgan. Ritmik jhatdan murakkab bo'lmagan bir ovovli kuylar yozish.

2. Ritmik diktant

Darsning maqsadi: Butun, yarm, chorak, va nimchorak no'talardan iborat bo'lgan. Ritmik jihatdan murakkab bo'lmagan bir ovovli kuylarni kuylab o'rganish.

“QO'ZICHOG'IM”

S.BOBOEV
Bolalar qo'shig'i

Nomdosh major va minor tonalliklarning pog'onalarini eshitib aniqlash turli o'lchovli mashislarni tahlil qilib diktant yozish. Diktant.

REJA:

1. Nomdosh major va minor tonalliklarning pog'onalarini eshitib aniqlash turli o'lchovli mashislarni tahlil qilib diktant yozish.
2. Diktant

Darsning maqsadi: Nomdosh major va minor tonalliklarning pog'onalarini eshitib aniqlash turli o'lchovli mashiquqlarni tahlil qilib diktant yozishni o'rganish.

Bir xil tonikadan tuzilgan major va minor tonalliklari nomdosh tonalliklar deyiladi.

Nomdosh major va minor tabbiy gammalari bir biridan 3ta pog'ona bilan farq qiladi, bular III, VI, VII pog'onalaridir.

Minorda ko'rsatilgan pog'onalardan har biri majorning shu pog'onalardan xromatik yarim ton pastda joylashgan bo'ladi.

Kuylarni berilgan tonallikdan sekunda pastga yoki yuqoriga transpozitsiya qilish. DIKTANT

REJA:

1. Kuylarni berilgan tonallikdan sekunda pastga yoki yuqoriga transpozitsiya qilishni o'rgatish.
2. DIKTANT

Darsning maqsadi: Kuylarni berilgan tonallikdan sekunda pastga yoki yuqoriga transpozitsiya qilishni o'rgatish.

Mavzu bayoni: Kamiy va tasodifiy alterasiya belgilari, kuyning tuzilishi, uning tonikasi, uch tovushligini belgilovchi asosiy va tayanch tovushlar berilgan kuyning lad va tonalliklarini aniqlovchi asosiy vositalar hisoblanadi.

Kuyning so'ngi tovushidan ham tonalikni aniqlash mumkin bo'lavermaydi. Chunki, bazi asarlarda ko'proq xalq kuylarida kuy oxirida birinchi pog'onadan tashqari boshqa pog'onalar ham uchrab turadi.

Kuyning tovushi ham birinchi pog'ona bo'lmasligi mumkin.

“Tasdiqlayman”
Kafedra mudiri
_____ dots. I. Qudratov
“ _____ ” _____ 2010-2011-yil

**“Musiqiy ta’lim” yo’nalishi 1-2-bosqich talabalarining
“Solfedjio” fanidan bilimlarini baholash
uchun nazorat variantlari**

Variant №1

1. Do major – D dur gammasini kuylang.
2. 3-4 kuylarni kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №2

1. Re-major – D dur gammasini kalit oldi belgilari bilan kuylang.
2. 6-8 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №3

1. Do tovushdan sof 4 ni tuzing va kuylang.
2. 10-12 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №4

1. Ladning turg`un, noturg`unlarni kuylang.
2. 1-7 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №5

1. Oddiy intervallarni eshitib aniqlang.
2. 2-5 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №6

1. Garmonik minorni kuylang (e-moll).
2. 9-11 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №7

1. Melodik minorni kuylang.
2. 11-8 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №8

1. Garmonik minorni kuylang (D-dur).
2. 13-14 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №9

1. Do tovushidan sof 5 ni yozing va kuylang.
2. 8-11 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №10

1. Ladning noturg'un pog'onalarini kuylang (sol major).
2. 10-14 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №11

1. L 2 minorni tabiiy ko`rinishni kuylang.
2. 15-17 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №12

1. Do tovushidan yuqoriga ort 4 tuzing va kuylang.
2. 3-8 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №13

1. Re tovushdan yuqoriga kamaytirilgan 5 tuzing va kuylang.
2. 4-9 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №14

1. Mi tovushidan yuqoriga katta 6 tuzing va kuylang.
2. 1-9 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №15

1. Fa-major F-dur gammasini tabiiy ko`rinishini kuylang.
2. 3-7 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №16

1. Oddiy intervallarni eshitib aniqlang.
2. 4-10 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №17

1. Ladning turg`un va noturg`un pog`onalarini alohida-alohida kuylang.
2. 5-11 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №18

1. Re tovushdan yuqoriga kich 7 tovushni kuylang.
2. 8-13 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №19

1. Sol tovushdan yuqoriga sof 6 tuzing va kuylang.
2. 5-8 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №20

1. Mi major – E-dur gammasini kuylang.
2. 8-14 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №21

1. Do major – S-dur gammasini garmonik ko`rinishda kuylang.
2. 7-11 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №22

1. Si tovushdan yuqoriga qarab kat 3 tuzing va kuylang.
2. 3-12 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №23

1. Mi major – e-moll gammasini garmonik ko`rinishini kuylang.
2. 8-15 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №24

1. Fa diez minor – Fiz-moll gammasini tabiiy ko`rinishini kuylang.
2. 4-11 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №25

1. Si minor – h-moll gammasini tabiiy ko`rinishda kuylang.
2. 6-13 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №26

1. Do minor – S-dur gammasini garmonik ko`rinishini kuylang.
2. 4-9- kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №27

1. Mi minor gammasini kuylang.
2. 8-14 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №28

1. Mi minor garmonik ko`rinishini kuylang.
2. 9-13 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №29

1. Do diez minor – Siz moll garmonik tabiiy ko`rinishni kuylang.
2. 3-9 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №30

1. Sol minor gammasini tabiiy ko`rinishini kuylang.
2. 4-8 kuylarni notaga qarab kuylang.
3. Retmik diktant.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

“Tasdiqlayman”
Kafedra mudiri
_____**dots. I.Qudratov**
“ ” _____ **2010-2011-yil**

“Musiqiy ta'lim” yo'nalishi 3-4-bosqich talabalarining
“Solfedjio” fanidan bilimlarini baholash uchun nazorat variantlari

Variant №1

1. Tuzish va kuylash. Ges-dur tabiiy lad. Es-moll garmonik ladi.
2. G-dur ton – da kat 3, 6 sof, 4 T, T₆, T₆₄ tuzish va kuylash.
3. Bir ovozli K.Fridkin №58, 59, 11, 12, 39.
4. Ikki ovozlik I.Hamroev №2, 1.
5. Eshitib tahlil o'lish.

Fan o'qituvchisi:

Omonov H.S

Variant №2

1. Tuzish va kuylash. As-dur tabiiy lad. F-moll melodik lad.
2. E-moll ton – da T, S, D, sof 4, kat 7, sof 8, tuzish va kuylash.
3. Bir ovozlik K.Fridkin №60, 61, 30, 26, 27.
4. Ikki ovozlik I.Hamroev №3, 4.
5. Eshitib tahlil o'lish.

Fan o'qituvchisi:

Omonov H.S

Variant №3

1. Tuzish va kuylash. B-dur tabiiy lad. G-melodik lad.
2. D – tovushdan kich 2, kat 3, sof 5, kich 6, kat 7 tuzib kuylash.
3. Bir ovozlik K.Fridkin №62, 63, 31, 33.
4. Ikki ovozlik I.Hamroev №5, 6.
5. Eshitib tahlil o'lish.

Fan o'qituvchisi:

Omonov H.S

Variant №4

1. Tuzish va kuylash. F-dur tabiiy lad. D-moll melodik lad.
2. «Mi» - tovushdan kich 2, kich 3, kich 6, kich 7, ort 4, kam 5 dur uch tovushni tuzib kuylash.
3. Bir ovozlik K.Fridkin №90, 91, 25, 26.
4. Ikki ovozlik I.Hamroev №6, 7.
5. Eshitib tahlil o'lish.

Fan o'qituvchisi:

Omonov H.S

Variant №5

1. Tuzish va kuylash. E-dur garmonik lad. C-moll melodik lad.
2. Sol tovushdan sof 1, kat 2, kat 3, ort 6, sof 5 tuzish va kuylash.
3. Bir ovozlik K.Fridkin №64, 65, 38, 36.
4. Ikki ovozlik I.Hamroev №7, 8.
5. Eshitib tahlil o'lish.

Fan o'qituvchisi:

Omonov H.S

Variant №6

1. Tuzish va kuylash. A-dur garmonik lad. Fis-moll melodik lad.
2. Lya tovushdan sof 4, sof 5, ort 3, ort 6, kich 2, kat 2 tuzish va kuylash.
3. Bir ovozlik K.Fridkin №90, 91, 40, 43.
4. Ikki ovozlik I.Hamroev №1, 2.
5. Eshitib tahlil o`ilish.

Fan o`qituvchisi:

Omonov H.S

Variant №7

1. Tuzish va kuylash. A-dur garmonik lad. Fis-moll melodik lad.
2. Lya – tovushdan $D_{4,3}$ echilishi bilan sof 4, sof 5, moll uch tovushlikda kuylash.
3. Bir ovozlik K.Fridkin №141, 146, 44, 46.
4. Ikki ovozlik I.Hamroev №1, 2.
5. Eshitib tahlil o`ilish.

Fan o`qituvchisi:

Omonov H.S

Variant №8

1. Tuzish va kuylash. b-moll melodik lad. As-moll tabiiy lad.
2. B-dur tonda D_2 echilish bilan kat 3, sof 8, T-S-D-T tuzib kuylash.
3. Bir ovozlik K.Fridkin №161, 163.
4. Ikki ovozlik I.Hamroev №1, 2, 3, 4.
5. Eshitib tahlil o`ilish.

Fan o`qituvchisi:

Omonov H.S

Variant №9

1. Tuzish va kuylash E-dur garmonik lad. S-moll melodik lad.
2. Sol tovushdan D_7 echilishi bilan kat 6, kich 7, major uchtovushligi tuzish va kuylash.
3. Bir ovozlik K.Fridkin №165, 168.
4. Ikki ovozlik I.Hamroev №3, 4.
5. Eshitib tahlil o`ilish.

Fan o`qituvchisi:

Omonov H.S

Variant №10

1. Tuzish va kuylash. Dis-moll melodik lad. Cis-moll garmonik lad.
2. Mi-tovushidan D 6, 5 echilishi bilan ort 3, kam 5 minor uch tovush tuzib kuylash.
3. Bir ovozlik I.Hamroev №170, 171.
4. Ikki ovozli K.Fridkin №3,4, 38.
5. Eshitib tahlil o`ilish.

Fan o`qituvchisi:

Omonov H.S

Variant №11

1. Tuzish va kuylash. g-moll garmonik lad. f-moll tabiiy lad.
2. Re-tovushidan D₇ echilish bilan kat 6, kich 2 major uch tovush tuzi shva kuylash.
3. Bir ovozlik I.Hamroev №172, 174.
4. Ikki ovozli K.Fridkin №5, 6, 42.
5. Eshitib tahlil o`ilish.

Fan o`qituvchisi:

Raimjonov S

Variant №12

1. Tuzi shva kuylash Fiz-dur tabiiy lad. Dis-moll tabiiy lad.
2. A-dur tonda D₄₃ echilishi bilan sof 4, kich 7, T-D-T tuzish kuylash.
3. Bir ovozlik I.Hamroev №172, 174.
4. Ikki ovozli K.Fridkin №6, 7, 37.
5. Eshitib tahlil o`ilish.

Fan o`qituvchisi:

Omonov H.S

Variant №13

1. Tuzish va kuylash. F-dur tabiiy lad. D-moll melodik lad.
2. D-dur tonda D 4, 3 echilish bilan kat 3, sof 8 T-S-T tuzilish kuylash.
3. Bir ovozlik I.Hamroev №200, 201.
4. Ikki ovozli K.Fridkin №3, 4, 39.
5. Eshitib tahlil o`ilish.

Fan o`qituvchisi:

Omonov H.S

Variant №14

1. Tuzish va kuylash. Gess-dur tabiiy lad. Es-moll garmonik lad.
2. G-dur tonda D 6,5 echilish bilan, T-S-D-T uch tovush tuzib kuylash.
3. Bir ovozlik K.Fridkin №205, 208, 109, 116.
4. Ikki ovozlik I.Hamroev №22, 25.
5. Eshitib tahlil o`ilish.

Fan o`qituvchisi:

Omonov H.S

Variant №15

1. Tuzish va kuylash. As-dur tabiiy melodik lad. F-moll melodik lad.
2. e-moll tonda d₂ echilishi bilan T1, kat 3, sof 5 tuzilishi bilan.
3. Bir ovozlik K.Fridkin №205, 208, 109, 116.
4. Ikki ovozlik I.Hamroev №22, 25.
5. Eshitib tahlil o`ilish.

Fan o`qituvchisi:

Omonov H.S

Variant №16

1. Tuzish va kuylash As-dur tabiiy lad. f-moll melodik lad.
2. e-moll tonda T,S,D, sof 4, kat 7, sof 8 tuzish va kuylash.
3. Bir ovozlik K.Fridkin №60, 61, 123, 125.
4. Ikki ovozlik I.Hamroev №3, 4.
5. Eshitib tahlil o`ilish.

Fan o`qituvchisi:

Omonov H.S

1. Xamroev I.X. Solʼfedjio. Darclik Bir ovozlik T.1981
2. Островский А.Л., Соловьев С.Н., Шокин В.П. Сольфеджио Вып.2 М.19877.
3. Способин И.В. Сольфеджио. Двухголосие и трехголосие М. 1987
4. А.Алексеев "Гармоническое сольфеджио" М.1986 .
5. А. Laduxin. "Solʼfedjio" М.1985
6. Незванов, Лащенкова "Хрестоматия по слуховому гармоническому анализу". 1985
7. "Qoʼshiqalar xrestomatiyasi". Ovoz va fortepiano uchun. Tuzuvchilar M.Jalilov, J.Cadirov T.1995
8. N.Norxoʼjaev, H.Nurmatov "Solʼfedjio". T. 2002.
9. Oʻzbekiston -Vatanim manim. III, IV kitob. T. 1999, 2000y
10. M.Jalilov "Qoʼshiklar xrestomatiyasi" - T. 2002
11. Solʼfedjio (B.Kalmjov i G.Fedkin).
12. Solʼfedjio (Xamroev)
13. Z.Musikannig elementar nazaiyasi (Qadamboy Raximov) Tosh.2007 y
14. Solʼfedjio ikki ovozli (Xamroev I) 1977 yil
15. Solʼfedjio bir ovzli (Xamroev I)
16. Solʼfedjio bir ovozli (B.Kalmshov, G.Fridkin) 1984 yil
17. Solʼfedjio oʻquv qoʻllanma (Norxoʼjaev, Nurmatov X) 1984 yil
18. Musiqalar alifbosi (Norxoʼjaev, Nurmatov X) 1998 yil